

6100 SAYILI HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU KAPSAMINDA KANUN YOLLARINDA HUKUKİ YARARIN ROLÜ VE ÖNEMİ

*The Role and Importance of Legal Interest in Legal Remedies under The
Code of Civil Procedure No. 6100*

Arş. Gör. Dr. Merve ÇAĞLAK MELEZ*

ÖZET

Kanun yollarına başvuruda bazı ön şartların varlığı zorunludur. Bu şartlar; yargı sürecinin etkinliğini ve usul ekonomisini sağlamak, gereksiz başvuruları engellemek ve adil yargılanma hakkını korumak amacıyla belirlenmiştir. Hukuki yarar, bu şartlar arasında merkezi bir öneme sahiptir. Başvuranın gerçek ve güncel bir menfaate sahip olduğunu gösteren hukuki yarar kavramı; yalnızca başvuranın bireysel çıkarını ifade etmeyip, yargının işleyişine de doğrudan katkısı olduğu için dikkatle değerlendirilmelidir.

Ancak hukuki yararın kapsamı ve ölçütleri mevzuatta ve uygulamada net değildir. Alman hukukundaki “Beschwer” teorisi ışığında kabul edildiği üzere, hukuki yararın şekli ve maddi olmak üzere iki

* Erciyes Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku ABD, E-posta: mervecaglak@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5659-589X.

Makale Geliş Tarihi: 28.07.2025.

Makale Kabul Tarihi: 17.09.2025.

⇒ **Atıf Şekli:** Merve Çağlak Melez, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Kapsamında Kanun Yollarında Hukuki Yararın Rolü ve Önemi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20/2 (2025):939-986

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır.



boyutu bulunmakta ve bu ayrım Türk hukukunda da karşılık bulunmaktadır. Ayrıca lehine karar verilen tarafların kanun yollarına başvuruda hukuki yararının bulunup bulunmadığı ve müdahillerin hukuki yarar kavramı karşısındaki farklı konumları uygulamada tartışma yaratmaktadır.

Bu çalışmada hukuki yararın kavramsal ve pratik yönleri Alman hukukundaki teoriler ışığında yargı kararları da incelenerek ele alınmıştır. Söz konusu inceleme kapsamında mevcut mevzuatın eksiklikleri ve uygulamadaki farklılıklara dikkat çekilmiştir. Bu çerçevede bireylerin hak arama özgürlüğü ile yargı sisteminin meşruiyeti arasındaki ilişkiye dair daha derin bir anlayış geliştirilmesine katkı sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanun yolu, kabul edilebilirlik şartı, şekli anlamda hukuki yarar, maddi anlamda hukuki yarar

ABSTRACT

Certain prerequisites must be fulfilled for recourse to appellate remedies. These requirements are established to ensure the effectiveness of the judicial process, uphold procedural economy, prevent frivolous appeals, and safeguard the right to a fair trial. Legal interest occupies a central position among these prerequisites. Legal interest, which substantiates the applicant's genuine and current stake, must be carefully assessed not only in terms of individual interests but also for its contribution to the efficient functioning of the judiciary.

However, the scope and criteria of legal interest remain ambiguous in both the legislation and its practical application. Based on the "Beschwer" theory in German law, legal interest is recognized as having two dimensions: formal and substantive. This distinction is also reflected in Turkish law. Furthermore, the issue of whether parties in whose favor a decision has been made possess legal interest to appeal, as well as the varying legal interest statuses of interveners, has generated significant debate in practice.

In this study, the conceptual and practical aspects of legal interest are examined in light of the theories in German law, with reference to judicial decisions. Within the scope of this analysis, attention is drawn to the shortcomings of the current legislation and the divergences observed in practice. In this context, the study aims to contribute to a deeper understanding of the relationship between individuals' right to seek justice and the legitimacy of the judicial system.

Keywords: Appeal, admissibility requirements, formal legal interest, substantive legal interest.

EXTENDED ABSTRACT

This study provides an in-depth analysis of the procedural requirement of legal interest as a condition for accessing appeals and extraordinary remedies within the Turkish civil procedural framework. Legal interest serves as a fundamental prerequisite for the admissibility of appeals and extraordinary remedies. It acts as a critical mechanism, ensuring judicial economy, effective adjudication, and the protection of the right to a fair trial by limiting access to appeals for those with a genuine and immediate need for judicial intervention.

The research begins by examining the conceptual evolution and theoretical foundations of legal interest, highlighting its dual nature as both a procedural and substantive condition. Article 114 of the Turkish Code of Civil Procedure formally codifies legal interest as a procedural requirement, yet its scope extends far beyond a mere technicality. Legal interest operates as a substantive criterion at all procedural stages, including the initial filing of lawsuits, appeals, cassation, and requests for retrial. The study argues that appellate courts have an *ex officio* duty to verify the presence of legal interest during preliminary review. Despite this obligation, it is insufficiently articulated in statutory law, leading to inconsistent application and jurisprudential ambiguity.

Central to the analysis is the differentiation between the formal and substantive dimensions of legal interest, drawing upon the influential German doctrinal framework of *Beschwer* (a term in German law referring to the right to appeal). The formal dimension pertains to a situation where the contested decision is adverse to the party's claim or demand, thus creating a grievance justifying appellate scrutiny. The substantive dimension involves the tangible and direct effect of a decision on the party's legal position, regardless of whether the decision appears favorable. This distinction becomes particularly significant when the reasoning or scope of a decision undermines the party's rights despite an apparently advantageous outcome. The study explores the challenges of implementing this dual approach within the Turkish judicial system.

An essential issue addressed is the legal interest of parties in whose favor a judgment has been rendered. While Article 361/2 of the Civil Procedure Code specifically regulates the right to appeal in cassation, this study extends the principle to all appellate reme-

dies. Judicial decisions may contain provisions that could be used adversely against the beneficiary party, may lack sufficient protection, or may affect enforceability, thus preserving a real legal interest in pursuing appellate review. This perspective challenges the conventional view that only aggrieved parties possess appeal rights and calls for a more nuanced approach.

Furthermore, the study considers the status of primary and secondary interveners. Primary interveners, considered as parties with regard to their own claims, can invoke appellate remedies if they satisfy the legal interest requirement. Secondary interveners, however, face procedural restrictions. The research advocates for allowing secondary interveners to exercise appellate rights in line with their legitimate interests, particularly when the principal party refrains from appealing or waives such rights. This proposition aligns with the principles of procedural justice and the right to a fair trial, emphasizing the importance of inclusive access to appellate mechanisms. Legislative reforms are proposed to fill procedural gaps and facilitate secondary interveners' access, particularly to extraordinary remedies.

In conclusion, the study asserts that legal interest is a cornerstone procedural doctrine that transcends formal admissibility and serves as a safeguard for the fairness and efficiency of judicial proceedings. The ambiguity and inconsistency in the determination and application of legal interest undermine both litigants' rights and judicial legitimacy. To address these issues, the study calls for the clarification and harmonization of legal interest's scope and criteria in appellate law. It recommends adopting a balanced framework that integrates both formal and substantive assessments, ensuring flexibility and objectivity. Such a system would mitigate arbitrary denials or allowances of appellate review, thereby strengthening judicial predictability and protecting litigants' procedural rights.

Additionally, the study stresses the necessity of explicit statutory provisions addressing the legal interest of parties favored by judgments and of interveners. By doing so, the law would eliminate prevailing uncertainties, uphold individual access to justice, and enhance the judiciary's authority and credibility. This comprehensive approach to legal interest ultimately contributes to the advancement of procedural fairness and the effective administration of justice within the Turkish legal system.

GİRİŞ

Türk hukuk sisteminde bireylerin hukuki koruma talebinde bulunmalarının başlıca yollarından biri yargı mercilerine başvurarak dava açmalarıdır. Ancak ilk derece mahkemesi tarafından kararın verilmesi ile yargısal süreç son bulmamaktadır. Zira uyuşmazlığın taraflarından biri veya istisnai hallerde üçüncü kişi kararın hukuka aykırı olduğu kanaatindeyse kanun yollarına başvurarak kararın denetimini sağlayabilmektedir. Bu bağlamda kanun yolları hak arama özgürlüğünün tamamlayıcı bir görünümü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesi, "hak arama hürriyeti" başlığı altında bireylere yargı mercileri önünde iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkı tanımaktadır. Aynı hükümde hiçbir mahkemenin görev ve yetki alanına giren bir davaya bakmaktan kaçınamayacağı ifade edilerek yargıya erişim hakkı güvence altına alınmaktadır¹. Bu anayasal güvenceler yalnızca ilk derece mahkemeleri bakımından değil, kanun yolu mercileri açısından da bağlayıcılık arz etmektedir.

Uluslararası belgeler de bu güvencelere paralel düzenlemeler içermektedir. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 8. maddesi, bireylerin anayasa ve kanun ile tanınmış temel haklarının ihlali hâlinde etkili bir yargı yoluna başvurma hakkına sahip olduklarını belirtmektedir. Beyannamenin 10. maddesinde ise kişilerin hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından açık ve adil yargılanma hakları düzenlenmektedir². Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi, herkesin medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıkların ya da kendisine yöneltilen suçlamaların, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından makul süre içinde ve aleni olarak karara bağlanmasını isteme hakkına sahip olduğunu öngörmektedir³.

Tüm bu normatif düzenlemeler bireylerin yalnızca davaya erişim hakkını değil, yargısal denetim mekanizmalarına yani kanun yollarına erişimini de kapsayan daha geniş bir hak arama özgürlüğü anlayışına

¹ Resmî Gazete, no. 17863 (9 Kasım 1982).

² Resmî Gazete, no. 7217 (27 Mayıs 1949).

³ Resmî Gazete, no. 8662 (19 Mart 1954).

işaret etmektedir. Dolayısıyla mahkeme kararlarının denetlenmesi ve gerektiğinde düzeltilmesi amacıyla başvurulabilen kanun yolları yargı sisteminin önemli araçlarından. Zira kanun yolları, bir yargı kararının doğruluğunu ve hukuka uygunluğunu denetleyerek hatalı sonuçların düzeltilmesini ve içtihat birliğini sağlamak amacıyla kararın üst mahkeme tarafından incelenmesini ifade etmektedir⁴.

Hukumumuzda kanun yolları, henüz kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabilen olağan (normal) kanun yolları ile şekli anlamda kesinleşen kararlara karşı başvurulabilen olağanüstü kanun yolları olarak ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır⁵. Bu kapsamda istinaf ve temyiz olağan; yargılamanın iadesi ise olağanüstü kanun yolu olarak

⁴ Saim Üstündağ, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1968), 15,16; Necip Bilge ve Ergun Önen, Medeni Yargılama Hukuku (Ankara: Sevinç Matbaası, 1978), 637; M. Kamil Yıldırım, Hukuk Devletin Gereği: İstinaf (İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000), 10,11; Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt V (İstanbul: Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, 2001), 4483; Ejder Yılmaz, İstinaf (Ankara: Yetkin Yayınları, 2005), 17,24,25; Muhammet Özkes, Sorularla Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi (İstinaf ve Temyiz) (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2008) 1, 2; Tolga Akkaya, Medeni Usul Hukukunda İstinaf (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2009), 27,28, 68; Cenk Akil, İstinaf Kavramı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2010), 34,35; H. Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, Medeni Usul Hukuku Esasları (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011), 447,448; Adem Albayrak ve Cihat Arslan, 6100 Sayılı HMK'ya göre Hazırlanmış Hukukta İstinaf Uygulaması (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 1,2; 1; Ömer Uğur Gençcan, 696 Sayılı KHK Dahil Son Mevzuata Göre Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulaması (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 45; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, Medeni Usul Hukuku (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 593; Derya Ece Katayıfçı, Yargı Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda İstinaf (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 21; Uğur Bulut, Medeni Usul Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 24,25; Süha Tanrıver, Medeni Usul Hukuku Cilt II (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025), 43,44.

⁵ Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 641; Yıldırım, Hukuk Devletin, 44,45; Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4484; Yılmaz, İstinaf, 57,58; Özkes, Sorularla Medeni, 4; Akkaya, Medeni Usul, 95, Muhammet Özkes, "Kanun Yolları", içinde Medeni Usul Hukuku Cilt III ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 2159; Albayrak ve Arslan, 6100 Sayılı, 5; Gençcan, 696 Sayılı, 45,60; Albayrak, Avukatlar İçin Sorularla Hukukta İstinaf El Kitabı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 3; Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, Medeni Usul Hukuku (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 368,369; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 595; Katayıfçı, Yargı Kararları, 23; Baki Kuru, Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt II (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 1326,1327; Bulut, Medeni Usul, 33; Tanrıver, Medeni Usul, 45; . Söz konusu ayrıma ilişkin dikkate alınması gereken ölçütler ve görüşler için bkz. Akil, İstinaf Kavramı, 46-48.

kabul edilmektedir⁶. Olağan kanun yollarından istinaf, ilk derece mahkemelerinin kararlarının bölge adliye mahkemeleri tarafından incelenmesini; temyiz ise bölge adliye mahkemelerinin kararlarının Yargıtay tarafından denetlenmesini sağlayan bir başvuru yoludur. Yargılamanın iadesi ise kesinleşmiş hükümlerin belirli şartların varlığı halinde yeniden incelenmesine olanak tanıyan bir başvuru yolu olarak karşımıza çıkmaktadır⁷. Belirtilen kanun yollarının her biri yalnızca belirli koşullar altında başvurulabilen ve başvurulmuş kararın belirli bir denetim türüyle incelenmesini sağlayan yollardır. Her bir başvuru yolunun kendine özgü koşulları bulunsun da tüm kanun yolları açısından ortak ve temel şart, hukuki yararın mevcut olmasıdır. Bu çerçevede hukuki yarar şartı kanun yollarının amacına uygun bir şekilde işlenmesini sağlamak için temel bir unsur teşkil etmektedir.

Çalışmamızda hukuki yarar şartı; kavramın teorik temelleri, hukuki nitelikleri ve yargı uygulamasındaki işlevi üzerinden ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Kavramın kapsamı, sınırları ve özellikle çeşitli başvuru yollarında nasıl şekillendiği incelenerek hukuki yarar ilkesinin adaletin sağlanmasındaki rolü tartışılacaktır. Ayrıca uygulamada bu ilkenin karşılaştığı zorluklar, hukuk sistemindeki boşluklar ve hukuki yarar şartının yargılamanın etkinliğine etkisi üzerinde durularak ilkenin olası eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken yönleri ortaya konulacaktır.

⁶ Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 641; Yılmaz, İstinaf, 58,83; Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4484; Gençcan, 696 Sayılı, 45,60; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 595; Yargılamanın iadesinin yanı sıra kanun yarına temyizi de olağanüstü kanun yolları arasında belirten yazarlar da bulunmaktadır. Budak ve Karaaslan, Medeni Usul, 368,369; Albayrak ve Arslan, 6100 Sayılı, 5; Albayrak, Avukatlar İçin,3; Katayıfçı, Yargı Kararları, 23,24; Bulut, Medeni Usul, 33; Tanrıver, Medeni Usul, 45. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun da olağanüstü kanun yolları arasında yer aldığı belirtilmektedir. Kuru, Medeni Usul, 1328.Yargılamanın yenilenmesi müessesesinde denetimin aynı derecedeki mahkeme tarafından yapılması ve bu nedenle aktarıcı etkisinin bulunmaması gerekçeleriyle gerçek anlamda bir kanun yolu olup olmadığı tartışmalıdır. Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 445; Özekes, Sorularla Medeni, 4. Bu hususta ayrıntılı bilgi ve tartışmalar için bkz. Ramadan Arslan, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi (Ankara: Turhan Kitabevi, 1977), 46 vd.

⁷ Üstündağ, Medeni Usul, 58; Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 5165;Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 566; Özekes, Sorularla Medeni, 9; Muhammet Özekes, "Kanun Yolları", 2324, 2325; Gençcan, 696 Sayılı, 60; Katayıfçı, Yargı Kararları, 24; Budak ve Karaaslan, Medeni Usul, 368,369; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 658,659; Kuru, Medeni Usul, 1327; Tanrıver, Medeni Usul, 147,148.

I. HUKUKİ YARAR KAVRAMI VE AMACI

A. Hukuki Yarar Kavramı

Hukuki yarar kavramı, normatif düzenlemelerde, doktrinde ve yargı içtihatlarında farklı terimlerle ifade edilmiştir. Bu terminolojik çeşitlilik kavramın teorik temellendirilmesi ile uygulamadaki yansımaları açısından anlam belirsizliğine yol açmaktadır. Ortaya çıkan bu belirsizlik ise kavramın kapsamı ve sınırlarının belirlenmesinde yorum farklılıklarına neden olmaktadır.

Mevzuat düzeyinde, hukuki yarar kavramı özellikle mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda (HUMK) farklı terimlerle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, HUMK m. 82'de "menfaat", m. 427'de ise "hukuki yarar" terimi kullanılmıştır. Buna karşın 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ile terminolojik bir yeknesaklık sağlandığı ve kavram sistematik olarak "hukuki yarar" şeklinde ifade edildiği görülmektedir⁸.

Doktrindeki açıklamalar incelendiğinde kavramın farklı terimlerle ifade edildiği göze çarpmaktadır. Literatürde "hukuki yarar", "hukuki menfaat" ve "menfaat" terimleri çoğu zaman eş anlamlı olarak kullanılsa da bazı yazarlar bu kavramlar arasında içeriksel ayrımlar yapmaktadır. Özellikle Deren Yıldırım, "hukuki menfaat" kavramının sübjektif değerlendirmelere daha açık olduğunu ve bu nedenle uygulamada keyfiliğe yol açabileceğini ifade ederek daha nesnel nitelikteki "hukuki himaye ihtiyacı" teriminin kullanılmasını savunmaktadır⁹. Hanağası ise Arapça kökenli "menfaat" kavramını; fayda, çıkar ve kâr anlamlarını bir arada barındırması nedeniyle tercih ettiğini ifade etmektedir¹⁰. Yargı kararlarında da kavrama ilişkin terminolojik bir yeknesaklığın henüz tam anlamıyla sağlanamadığı görülmektedir. Bu kapsamda Yargıtay içtihatlarında "hukuki yarar"¹¹, "hukuki men-

⁸ HMK m. 63 (dava konusunun devri), m. 66 (feri müdahale), m. 114/1-h (dava şartı olarak hukuki yarar) ve m. 361/2 (temyiz başvurusunda hukuki yarar) gibi hükümler, bu yöndeki yasal yaklaşımı açıkça ortaya koymaktadır.

⁹ Nevhis Deren Yıldırım, "Dava Şartı Olarak Hukuki Himaye İhtiyacına Eleştirel Bir Bakış", Yargıtay Dergisi 21/3 (1995), 225.

¹⁰ Emel Hanağası, Davada Menfaat (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 5.

¹¹ "Davacının dava hakkına sahip olması dava açması için yeterli değildir. Bundan başka dava açmakta **hukuki yararı** bulunmalıdır. Buna, hukuki korunma ihtiyacı

faat”¹² ve “hukuksal yarar”¹³ ifadelerine yer verildiği dikkat çekmektedir.

*da denir. Yani, davacının mahkemeden hukuki korunma istemesinde, korunmaya değer bir yararı olmalıdır. Ayrıca, **hukuki yarar** dava açıldığı anda var olmalıdır. İlerideki bir yarar yeterli değildir. Davacı, açılacak bir eda davasında aynı sav ve savunmaları ileri sürebilecektir. O halde dava şartı olan **hukuki yarar** yokluğundan dolayı davanın usulden reddi gerekirken, yazılı gerekçe ile kısmen kabulü doğru görülmüştür.” Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 28.02.2005, E. 2005/1486, K. 2005/1894, www.kazanci.com.tr, 13.05.2025.*

- ¹² “Mahkemece, davanın kısmen kabulüne ilişkin verilen karar Dairemizce “mahkemece davacının huzur hakkı alacağının doğru hesaplanmadığı, huzur hakkı alacaklarının kooperatife yapılacak aidat ödemelerine mahsup edileceğine ilişkin yönetim kurulu kararının bulunduğu, buna göre davacının huzur hakkı alacağının hesaplanması gerektiği” gerekçesiyle bozulmuş, mahkemece bozma ilamı doğrultusunda alınan bilirkişi raporuna göre davacının huzur hakkı alacağının aidat ödemelerine mahsup edilmesi ile bakiye 6.664,73 YTL alacağı kaldığı, ancak davacının 4.000 YTL talep ettiği gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, 24.350,10 YTL'nin temerrüt faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Kararı, davacı temyiz etmiştir. Davaya, eski yönetim kurulu üyesi olan davacının huzur hakkı ve kooperatif inşaatlarının mimarı projesini yapmasından kaynaklanan alacağının davalı kooperatiften tahsili istemine ilişkindir. H.U.M.K.nun 427/1. maddesinin 2. cümlesi uyarınca, kanun yoluna başvuranın, aleyhine kanun yoluna başvurduğu kararın kaldırılması veya değiştirilmesinde korunmaya değer bir hukuki menfaatinin bulunması gerekir. Somut olayda, davacının davadaki tüm taleplerinin kabul edildiği ve temyiz dilekçesinin de herhangi bir gerekçeyi içermediği anlaşılmakla, davacının yaptığı temyizde hukuki menfaat bulunmadığı sonucuna varılmış olup, davacının temyiz isteminin H.U.M.K.nun 432/4. maddesi uyarınca reddine karar vermek gerekmektedir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 06.07.2010, E.2009/1908, K. 2010/8003, www.kazanci.com.tr, 13.05.2025.

- ¹³ “Davacı, taşınmaz satış vaadi sözleşmesinin biçim eksikliği nedeniyle “iptaline” karar verilmesi için istemde bulunmuştur. Böylelikle, yanlar arasında geçerli yolda bir hukuksal ilişkinin kurulmadığının saptanması amaçlanmıştır. Öyleyse, dava hukuksal nitelikçe saptama (tespit) davasıdır. Gerçekten de saptama davaları, bir hukuksal ilişkinin var olup olmadığının saptanmasına değin davalardır. Dava konusu somut olayda, davacı, taşınmaz satış vaadi sözleşmesinin biçim eksikliğinden ötürü “iptalini” istemekle, yanlar arasında bağlayıcı güçte böyle bir hukuksal ilişkinin kurulmadığının saptanmasını amaçlamış olmaktadır. Saptama davasının dinlenebilme koşullarından biri de **hukuksal yararın** bulunmasıdır. Bu davada, **hukuksal yarar** olmadığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki; taşınmaz satış vaadi sözleşmesi, kişisel bir borç doğurur. Davalı alıcı, bu sözleşmeye dayanarak, MK. m.642 uyarınca, mülkiyetin tanınması (cebri tescil) davası açtığında, sözleşmenin geçersizliği o davada ileri sürülebilir. Üstelik mahkeme, istemin haklı olup olmadığını belirlerken, dayanılan sözleşme yönünden tartışma açmakla yükümlüdür. Genelleme yaparak belirtelim ki, açılmış ve görülmekte olan ya da açılacak bir davada, iddia ve savunma olarak ileri sürülebilecek konular için ayrı bir saptama davası açmakta **hukuksal yarar** yoktur.” Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 06.04.1981, E. 1981/917, K. 1981/2464, www.kazanci.com.tr, 13.05.2025.

Çalışmamız kapsamında 6100 sayılı HMK’de benimsenen sistematik tercihe ve akademik literatürdeki baskın eğilime uygun olarak kavramın ifade edilmesinde “hukuki yarar” terimi tercih edilmiştir. Bu yaklaşım hem yasal düzenlemelerle uyumu sağlamakta hem de kavramın işlevsel ve normatif çerçevesinin daha açık bir şekilde ortaya konulmasına katkıda bulunmaktadır.

Hukuki yarar kavramının sınırlarını net bir şekilde belirlemek ve evrensel düzeyde kabul gören ortak bir tanım oluşturmak oldukça zordur. Zira kavram çoğunlukla sezgisel olarak algılanabilmekte ve soyut niteliği nedeniyle teorik düzlemde netleştirilmesinde zorluk yaşanmaktadır. Nitekim doktrinde de bu durum açıkça vurgulanmaktadır. Bu bağlamda hukuki yarar, “*kesinleştirilmeye ihtiyaç duyulan belirsiz bir formül*” veya “*açıklanmayı hak eden temel bir ilke*” olarak ifade edilmektedir¹⁴. Ancak hukuki yarar kavramı en genel anlamıyla; dava açmak, geçici hukuki koruma tedbirleri almak, delil tespiti yapmak veya kanun yollarına başvurmak gibi yargılamaya ilişkin taleplerde bulunabilmek için talep sahibinin talep konusu hukuki korumaya kişisel, doğrudan, güncel ve hukuken korunmaya değer bir menfaati olması ve gerçek bir ihtiyaca dayanması gerektiği şeklinde tanımlanabilir¹⁵. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise hem Yargıtay kararlarından hem de doktrindeki görüşlerden hareketle medeni usul hukukunda hukuki yararı; “*mahkemeden hukuksal korunma istemi ile bir davanın açılabilmesi için davacının bu davayı açmakta (veya mahkemeden hukuksal korunma istemekte) bir çıkarının bulunması*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁶.

¹⁴ Doktrinde kavramın belirsiz ve ana hatlardan yoksun olması nedeni ile kötüye kullanılmaya oldukça müsait bir kavram olduğu ifade edilmektedir. Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 407; Deren Yıldırım, “Dava Şartı”, 239; Türk hukuku ve diğer hukuk sistemlerindeki görüşlere ilişkin detaylı bilgi için bkz. Hanağası, Davada Menfaat, 3 vd.

¹⁵ Hanağası, Davada Menfaat, 345; Hakan Pekcanitez, “Dava Hakkında Genel Bilgiler”, içinde Medeni Usul Hukuku Cilt II, ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özokes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 946, 947; Ramazan Arslan vd., Medeni Usul Hukuku, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 338; Kuru, Medeni Usul, 1330.

¹⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.02.2012, E. 2011/10-642, K. 2012/38, www.kazanci.com.tr, 20.05.2025.

B. Medeni Usul Hukuku Kapsamında Hukuki Yararın Amacı

Medeni usul hukukunda dava açabilmenin ön koşullarından biri olan hukuki yarar ilkesi, sadece bireyin yargı yoluna başvurma hakkını kullanmasını düzenleyen bir unsur olmanın ötesinde yargı sisteminin etkinliği ve verimliliği açısından da temel bir işlev üstlenmektedir. Bu nedenle hukuki yarar yalnızca başvuranın sübjektif menfaatiyle sınırlı bir kavram olarak değil, aynı zamanda kamu düzenini ilgilendiren yargılama ilkeleriyle bağlantılı husus olarak değerlendirilmelidir.

Hukuki yararın varlığı bireyin mahkemeye yönelttiği talep sonucunda hukuken korunmaya değer, güncel ve doğrudan bir menfaat elde edebilmesi anlamına gelir. Bu bağlamda dava açılabilmesi için yalnızca hukuka aykırı bir durumun mevcut olması yeterli olmayıp söz konusu hukuka aykırılığın giderilmesinden bireyin yarar sağlaması da gereklidir. Böylece yargı yalnızca gerçek anlamda hukuki korumaya ihtiyaç duyan taleplerle meşgul olurken yargılama faaliyetinin keyfi, formaliteye dayalı ya da kötüye kullanıma açık şekilde yürütülmesinin önüne geçilmektedir.

Hukuki yarar ilkesi, belirtilen işlevleri göz önünde bulundurulduğunda doğrudan doğruya usul ekonomisi ilkesiyle iç içe geçmiş bir yapı arz etmektedir¹⁷. Zira usul ekonomisi ilkesi, yargılamanın en az giderle, en kısa sürede ve en az emekle sonuçlandırılmasını amaçlamaktadır¹⁸. Bu ilkenin hayata geçirilebilmesi gereksiz yere dava açılmasının önlenmesine bağlıdır. İşte bu noktada hukuki yarar, yargının gereksiz yere meşgul edilmesini engelleyerek usul ekonomisinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Hâkim, hukuki yararın bulunmadığı hallerde davayı dava şartı noksanlığından usulden reddederek esas incelemesine geçmeden yargı sürecini sonlandırmakta ve bu yolla

¹⁷ Hanağası, Davada Menfaat, 32. Doktrinde hukuki yarar şartının usul ekonomisi ile ilişkilendirilmesinin isabetli olmadığı da belirtilmektedir. Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 195.

¹⁸ Arslan vd., Medeni Usul, 168 ; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 122; Güray Erdönmez, "Medeni Usul Hukukuna Hakim Olan İlkeler", içinde Medeni Usul Hukuku Cilt I, ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 886; Süha Tanrıver, Medeni Usul Hukuku C.I, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2024),441.

hem bireylerin hem de devletin zaman, emek ve maliyet bakımından kayıplarını önlemektedir¹⁹.

Hukuki yararın bulunup bulunmadığının çoğu zaman dava açma hakkının dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılıp kullanılmadığıyla da doğrudan ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Zira dürüstlük kuralına aykırı davranan bir davacı, alacağını küçük parçalara ayırıp her biri için ayrı dava açarak yargı sistemini gereksiz yere meşgul ediyorsa hem hukuki yarar hem de usul ekonomisi ilkeleri zarar görür. Böylece hukuki yarar şartı yalnızca hak arama özgürlüğünün sınırlarını belirlemekle kalmayıp bireyi dava hakkını dürüst ve ölçülü kullanmaya da teşvik etmektedir²⁰.

Bütün bu yönleriyle hukuki yarar, bireysel bir çıkar gözetmenin ötesinde adil, hızlı ve etkili bir yargılamanın gerçekleştirilmesini mümkün kılan kamusal niteliğe sahip bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuki yarar şartının dikkate alınmasıyla gereksiz başvurular elenerek yalnızca hukuki himayeye ihtiyaç duyulan taleplerin yargı sistemine taşınması sağlanmakta ve böylece adaletin gecikmeden, fazladan kaynak harcamadan yerine getirilmesi güvence altına alınmaktadır. Bu bağlamda hukuki yarar ilkesi ile usul ekonomisi ilkesi arasındaki işlevsel bütünlük yargılamanın hem birey hem de toplum nezdinde meşruiyetini artırırken hukuk sisteminin verimliliğine de katkı sağlamaktadır.

C. Hukuki Yararın Niteliği

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hukuki yarar kavramına Kanun'un 114. maddesinde yer alan dava şartları kapsamında yer verilmektedir. İlgili düzenlemenin (h) bendine göre, bir davanın esastan incelenebilmesi için *"davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması"* gerekmektedir. Başka bir deyişle, davacının dava açma hakkını kullanabilmesi, mahkemeye başvurunun kendisine hukuki koru-

¹⁹ Hanağası, Davada Menfaat, 32. Doktrinde hukuki yararın usul ekonomisi ile ilişkilendirilmesinin doğru olmadığı yönünde bir görüş de bulunmaktadır. Söz konusu görüş uyarınca usul ekonomisi ilkesi daha çok devletin çıkarlarını ilgilendirdiğinden bireyin dava açmaktaki hukuki himaye ihtiyacı ile uygulama alanları farklılık arz etmektedir. Deren Yıldırım, "Dava Şartı", 230.

²⁰ Hanağası, Davada Menfaat, 34, 35.

ma sağlayacak nitelikte olmasına bağlıdır²¹. Dolayısıyla hukuki yararın var olmaması durumunda dava, dava şartı eksikliği nedeniyle usulden reddedilmektedir²².

Hukuki yararın yalnızca davacı için dava açarken değil, mahkemeye yönelik her talepte bulunması gerektiği ifade edilmektedir²³. Nitekim bir kararın ardından kanun yoluna başvurmak isteyen kişi için hukuki yarar, başvurunun kabul edilebilmesi açısından gerekli temel şartlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda hukuki yararın kanun yollarına başvurunun kabul edilebilirlik (Zulässigkeits) şartlarından biri olduğu ifade edilmektedir²⁴. Dolayısıyla dava

²¹ Dava şartlarına ilişkin yapılan sınıflandırma kapsamında hukuki yararın dava konusuna mı yoksa taraflara mı ilişkin bir dava şartı olduğu hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. 1086 sayılı HUMK döneminde ileri sürülen bir görüşe göre; kişi dava açarak hakkını elde etmeyi amaçladığında bu kişinin çıkarlarını koruyarak fayda sağlamayı hedeflediği kabul edilir. Bu nedenle, söz konusu görüş uyarınca hukuki yarar taraflara ilişkin dava şartları arasında yer almaktadır. Bilge ve Önen, 406. Doktrindeki hâkim görüşe göre, hukuki yarar, davanın konusu ve talep edilen hukuki sonucun kabul edilebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu görüşe göre, hukuki yarar açılan davada talep edilen hukuki korumanın hukukun kabul ettiği bir menfaat doğurup doğurmayacağı ile ilgilidir. Hakan Pekcanitez, “Dava Hakkında Genel Bilgiler” içinde Medeni Usul Hukuku Cilt II, ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 946,947; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 193,194; Tanrıver, Medeni Usul C.I, 700.

²² *“Hukuki yararın bulunması dava şartı olup yargılamanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi hâkim tarafından da resen gözetilir. Hukuki yararın bulunmadığının tespiti hâlinde davanın 6100 Sayılı Kanun’un 115. maddesine göre dava şartı yokluğu gerekçesiyle usulden reddine karar verilmelidir. 5. Somut uyuşmazlıkta; davacı dava dilekçesinde, davalı Kurum ile dava dışı alt işverenler arasındaki hizmet alım sözleşmesinin işçi temini amacıyla yapıldığını, ilişkinin muvazaalı olduğunu ileri sürerek işe girdiği tarihten itibaren davalı ... Genel Müdürlüğünün işçisi olduğunun tespitine karar verilmesini talep etmiştir. Dava tarihinden önce iş sözleşmesi sona eren davacının ... davası açma olanağı varken tespit davası açmasında güncel hukuki yararının bulunmadığı dikkate alındığında, davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerekir, yazılı gerekçe ile işin esasına girilerek davanın esastan reddine karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirir.”* Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 21. 11 2024, E. 2024/10669, K. 2024/ 15005, www.kazanci.com.tr, 02.06.2025.

²³ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt V (İstanbul: Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, 2001), 4485; Pekcanitez, “Dava Hakkında”, 946,947; Arslan vd., Medeni Usul, 341; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 321; Bulut, Medeni Usul, 261.

²⁴ Üstündağ, Medeni Usul, 25; Yıldırım, Hukuk Devletinin, 104; Murat Özgür Çiftçi, Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011),

sonucunda verilen karara karşı kanun yoluna başvurmak isteyen tarafın; kanun yolunun caiz olması, şekli şartlara ve süreye uygun hareket etmesi, harç ve giderleri yatırmasının yanı sıra başvuruda hukuki yararının bulunması da esastır²⁵. HMK kapsamında da gerek m. 361’de davada haklı çıkan taraf açısından gerekse m. 387’de çekişmesiz yargı işlerine verilen kararlara ilişkin kanun yolları açısından hukuki yarar şartı vurgulanmaktadır. Ancak katılma yoluyla yapılan istinaf ve temyiz başvurularında hukuki yararın aranmadığı kabul edilmektedir²⁶. Çünkü katılma yoluyla yapılan istinaf veya temyiz başvurusu bağımsız bir başvuru niteliğinde olmayıp mevcut kanun yolu başvurusuna bağlıdır. Bu bağlamda katılma başvurusu taraflardan birinin sürece dahil olması şeklinde değerlendirilerek ayrı bir hukuki yararın varlığını gerektirmez²⁷. Nitekim katılma yolu ile istina-

45; Hanağası, Davada Menfaat, 59. Hukuki yarar şartı doktrinde caizlik şartı olarak da ifade edilmektedir. Akkaya, Medeni Usul, 130; Tanrıver, Medeni Usul, 49.

²⁵ Çiftçi, Medeni Yargılama, 40. “*Hüküm mahkemelerinin karar verirken yanlış yapımları ihtimali bulunduğundan, verilen kararların daha yüksek bir mahkeme tarafından kontrol edilmesi için, her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir (Baki, Kuru: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt III, İstanbul 2001, s. 4483). Kanun yollarından biri de temyiz kanun yolu olup nihai bir karar, kanunda öngörülen süre içinde, harca tâbi ise harcı yatırılarak temyiz edilebilir. Bunlara ilaveten nasıl ki, davacının dava açmakta hukuki menfaatinin bulunması gerekiyorsa, temyize başvuranın da hukuki menfaatinin bulunması gerekir. Buna göre temyiz yoluna başvuran tarafın temyiz ettiği kararın kaldırılması ya da değiştirilmesinde korunmaya değer bir menfaati olmalıdır. Davada haklı çıkmış olan tarafın da hukuki menfaati bulunmak kaydıyla hükmü temyiz etmesi mümkündür.*” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 13.09.2023, E.2023/4-394, K. 2023/808, www.kazanci.com.tr, 03.06.2025. Doktrinde hukuki yararın (Beschwer) yalnızca kanunda açıkça ön koşul olarak düzenlendiği hallerde bu şekilde dikkate alınması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu çerçevede temyiz bakımından hukuki yararın kanunen açıkça kabul edilebilirlik şartı olarak öngörülmemesi nedeniyle temyiz açısından kabul edilebilirlik şartı olarak nitelendirilmemelidir. Temyiz açısından hukuki yarar kabul edilebilirlik şartı olmasa da temyiz muvaffakiyet için ön şart teşkil etmektedir. Hans W. Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen (Wien: Manzsche Verlag und Universitätsbuchhandlung, 2005), 35.

²⁶ Leo Rosenberg, Karl Heinz Schwab und Peter Gottwald, Zivilprozessrecht (München: C. H. Beck, 2018), 855; Christoph G. Paulus, Zivilprozessrecht (Berlin: Springer, 2016), 218; Othmar Jauernig und Burkhard Hess, Zivilprozessrecht (München: C.H. Beck, 2011), 285; Akkaya, Medeni Usul, 177; Çiftçi, Medeni Yargılama, 290.

²⁷ Katılma yolu ile kanun yolu başvurularının niteliğine ilişkin farklı görüşler ileri sürülmektedir. Söz konusu görüşler için bkz. Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 854; Akkaya, Medeni Usul, 174,175; Çiftçi, Medeni Yargılama,

fın düzenlendiği HMK m. 348/1'de de açıkça istinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen tarafın başvurma hakkı bulunmasa bile vereceği cevap dilekçesi ile istinaf yoluna başvurabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla katılma yoluyla yapılan başvurularda hukuki yararın aranması söz konusu olmayıp başvurunun şekli uygunluğu esas alınır.

Kanun yollarına ilişkin hukuki yararın varlığı yalnızca olağan kanun yolu olan istinaf ve temyizde değil, olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın iadesine başvuruda da bulunması gereken şartlardandır²⁸.

Bu noktada önemle belirtilmelidir ki hukuki yarar bir dava şartı niteliği taşıdığından mahkeme tarafından re'sen incelenmektedir. Zira HMK'nin 115. maddesi uyarınca, dava şartlarının bulunup bulunmadığı yargılamanın her aşamasında hâkim tarafından kendiliğinden gözetilir. Aynı ilke kanun yolları bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla kanun yolu incelemesini yapan mercinin başvuru sahibinin hukuki yararını resen değerlendirmesi gerekmektedir. Zira hukuki yarar, yalnızca ilk derece yargılamasında değil, üst derece yargı mercileri önünde sürdürülen yargılamalarda da esasa girilebilmesinin ön şartıdır. Bu anlamda hem ilk derece mahkemesi hem de istinaf ve temyiz mercileri hukuki yarar şartını resen gözetmek zorundadır.

II. KANUN YOLLARINDA HUKUKİ YARARIN İNCELENMESİ

A. Hukuki Yararın İncelenme Zamanı

Bir davada esastan inceleme yapılarak hüküm verilebilmesi için dava şartları açısından herhangi bir sorun olmaması gerektiği gibi kanun yollarında da kanun yolu başvurusunun esastan incelenebilmesi için öncelikle kabul edilebilirlik şartları açısından bir sorun olup olmadığına dikkate edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kanun yolları açısından kabul edilebilirlik şartları esasa ilişkin hususlardan önce incelenmelidir. Bu kapsamda kanun yoluna başvuru yapıldığında söz konusu talebin ön incelemeye tabi tutularak kabul edilebilirlik şartları bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanun yollarına başvuruda ön inceleme kanun yollarının türüne göre farklı hükümlerde düzenlenmektedir. Öncelikle ilk derece mah-

289,290. Katılma yolu ile istinafın ilk istinaf talebine bağlı olmasının isabetli olmadığı yönünde Budak ve Karaaslan, Medeni Usul, 380.

²⁸ Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 5239; Tanrıver, Medeni Usul, 177.

kemesinin kararına karşı başvurulabilen istinaf kanun yolunda ön inceleme hususu HMK m. 352'de; “ *Bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince dosya üzerinde yapılacak ön inceleme sonunda aşağıdaki durumlardan birinin tespiti hâlinde öncelikle gerekli karar verilir: a) İncelemenin başka bir dairece veya bölge adliye mahkemesince yapılmasının gerekli olması b) Kararın kesin olması c) Başvurunun süresi içinde yapılmaması ç) Başvuru şartlarının yerine getirilmemesi d) Başvuru sebeplerinin veya gerekçesinin hiç gösterilmemesi (2) Ön inceleme heyetçe veya görevlendirilecek bir üye tarafından yapılır ve ön inceleme sonunda karar heyetçe verilir. (3) Eksiklik bulunmadığı anlaşılan dosya incelemeye alınır.*” şeklinde düzenlenmektedir. İlgili hükümde açıkça belirtildiği üzere madde kapsamında yer alan şartlar ön inceleme kapsamında dosyanın esasına geçmeden incelenmektedir²⁹. Söz konusu hükümde belirtilen şartlar incelendiğinde maddede sıralanan koşulların temel olarak istinaf yoluna başvurunun kabul edilebilirliği için gerekli olan şartlar olduğu görülmektedir. Bu şartlardan “kararın kesin olması” veya “başvurunun süresinde yapılması” gibi hususlar açıkça belirtilmişken “hukuki yarar” açıkça ifade edilmemektedir. Ancak hükümde yer alan “*başvuru şartlarının yerine getirilmemesi*”

²⁹ “Somut dosyada, davalı Kurum vekilinin 18.09.2017 tarihini ihtiva eden ıslak imzalı dilekçesinin 22.09.2017 tarihinde ilk derece mahkemesince havalesi yapılarak dosya arasına alındığı, istinaf harçlarının ise 19.09.2017 tarihinde yatırıldığı, dosyanın Dairemizce, istinaf dilekçesi üzerindeki havale tarihi, bu havale tarihi ile dilekçede yer alan tarih ve harçların yatırıldığı tarih arasındaki çelişkinin giderilmesi maksadıyla dilekçenin bölge adliye mahkemesi başvuru defterine kaydedildiği tarihin netleştirilmesi için 10.06.2019 tarih 2018/2297 E.- 2019/4195 K. sayılı kararıyla geri çevrildiği, geri çevirmenin gereği olarak ilk derece mahkemesi hakimi ve yazı işleri müdürü tarafından düzenlenen 27.08.2019 tarihli tutanaktan anlaşıldığı üzere istinaf harçlarının 19.09.2017 tarihinde yatırılmasına ve istinaf dilekçesinin 18.09.2017 tarihini ihtiva etmesine rağmen, davalı Kurum vekilinin ıslak imzalı dilekçesini 22.09.2017 tarihinde ilk derece mahkemesine fiziken sunduğu anlaşılmıştır. Şu halde, ilk derece mahkemesince verilen kararın davalı Kurum vekiline 06.09.2017 tarihinde tebliğ edildiği, buna göre istinaf istemi 20.09.2017 günü mesai bitimine kadar fiziken veya aynı günün gün sonuna kadar UYAP sistemi üzerinden gönderilmesi halinde dikkate alınabilecekken, ilk derece mahkemesince kanuni süre geçtikten sonra 22.09.2017’de sunulan istinaf isteminin 6100 Sayılı HMK’nın 346. maddesinde öngörülen şekilde reddedilmesi yerine talep dikkate alınarak dosyanın bölge adliye mahkemesine gönderilmesi ve dahi bölge adliye mahkemesince HMK’nın yukarıda anılan 352. maddesi gereğince yapılan ön inceleme safhasında istinaf isteminin reddine karar verilmeksizin işin esasına girilip başvurunun esastan reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 04.11.2019, E. 2019/3750, K. 2019/6804, www.kazanci.com.tr, 03.06.2025

ifadesinin kapsamı göz önüne alındığında hukuki yararın da ön inceleme sırasında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmalıdır. Zira hukuki yarar, niteliği gereği kanun yoluna başvurunun kabul edilebilirliğinin temel şartlarından biri olup başvuru şartları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla istinaf yoluna başvuruda hukuki yararın bulunup bulunmadığına ilişkin incelemenin ön inceleme sırasında yapılması gerekmektedir³⁰. Hatta bu kapsamda doktrinde sırasıyla: incelemenin başka bir daire tarafından yapılıp yapılmayacağı, aleyhine istinafa başvurulmuş kararın istinafa tabi olup olmadığı, başvuran tarafın veya ilgilinin hukuki yararının bulunup bulunmadığı, malvarlığına ilişkin davalar açısından belirli bir parasal sınırın aşılmış olup olmadığı, başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığı, istinaf dilekçesinin kanunda öngörülen şekil şartlarına uygun olup olmadığı ve istinaf sebeplerinin usulüne uygun şekilde gösterilip gösterilmediği hususlarının öncelikle incelenmesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir³¹.

Her ne kadar doktrinde ön inceleme aşamasında dikkate alınacak hususlara ilişkin belirli bir sıralama yapılmış olsa da kanuni düzenlemede yer alan “başvuru şartlarının yerine getirilip getirilmediği” ifadesi kanaatimizce yeterince açık ve belirli değildir. Bu ifade diğer açık ve somut ön inceleme kriterleriyle karşılaştırıldığında daha soyut ve yoruma açık bir nitelik taşımaktadır. Nitekim uygulamada hangi hususların başvuru şartı kapsamında değerlendirileceği ya da bu değerlendirmede hangi ölçütlerin esas alınacağı konusunda ciddi bir belirsizlik yaşanabilmektedir. Ortaya çıkan bu belirsizlik hem başvuru sahibi açısından hukuki öngörülebilirliği zedelemekte hem de yargılama sürecinde yeknesaklık sağlanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle ön inceleme aşamasında hâkim tarafından re'sen dikkate alınacak hususların (örneğin hukuki yararın mevcut olup olmadığı ya da dava dilekçesinin asgari unsurları taşıyıp taşımadığı gibi) açık şekilde tanımlanmış olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu doğrultuda yapılacak düzenleme, usule ilişkin güvenceleri güçlendirecek ve yargılama sürecinde keyfiliğin önüne geçerek adaletin öngörülebilirlik ile eşitlik ilkeleri doğrultusunda tesis edilmesine katkı sağlayacaktır.

³⁰ Çiftçi, Medeni Yargılama, 581; Muhammet Özekes ve Uğur Bulut, “Aleyhe Bozma Yasağının İstinaf Bakımından Yeri ve Uygulaması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 167 (2023), 197; Tanrıver, Medeni Usul, 80.

³¹ Akkaya, Medeni Usul, 253.

Temyiz kanun yolunda ise ön inceleme hususu istinaf yolunda olduğu gibi açıkça düzenlenmemiştir. Ancak HMK m. 366 yer alan “*Kıyas yoluyla uygulanacak hükümler*” başlıklı düzenlemede temyiz başvurularında istinaf yolundaki 343 ila 349 ve 352. maddelerinin kıyas yoluyla uygulanacağını belirtmektedir. Bu düzenleme temyiz başvurularında da ön inceleme aşamasına ilişkin hükümlerin geçerli olacağını ortaya koymaktadır. İlgili düzenlemenin yanı sıra Yargıtay Kanunu m. 40/3,4’te yer alan düzenlemede; “*Yargıtay incelemesi için dairelere gelen dosyalar bekletilmeksizin görev ve iş bölümü, temyiz kabiliyetinin bulunup bulunmadığı, temyiz isteminin süresi içinde olup olmadığı, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönlerinden ön incelemeye tabi tutulur. Ön inceleme sırasında, temyiz incelemesinin başka daireye ait olduğu, temyiz kabiliyetinin bulunmadığı, temyiz isteminin süresi içinde olmadığı, temyiz şartının yerine getirilmediği veya diğer usul eksiklikleri bulunduğu saptanan dosyalar dairede öncelikle incelenip karara bağlanır.*” şeklinde temyiz yoluna başvurunun ön incelemeye tabi olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla istinafta olduğu gibi temyiz başvurusunda da temyiz şartları kapsamında başvuruda hukuki yararın bulunup bulunmadığın ön incelemede değerlendirilmesi gerekmektedir.

Olağan kanun yollarının yanı sıra olağanüstü kanun yoluna başvuruda da hukuki yararın bulunması gerektiğini belirtmiştik. Yargılamanın iadesi talebinde ön incelemeye ilişkin HMK m. 379’ta özel bir düzenleme yer almaktadır. İlgili düzenleme uyarınca hâkimin yargılamanın yenilenmesi talebinde öncelikle başvurunun hak düşürücü sürelerle uygun olup olmadığını, kesin hüküm bulunup bulunmadığını ve ileri sürülen sebeplerin kanunda sayılan tahdidi sebeplerden biriyle örtüşüp örtüşmediğini değerlendirmesi gerekmektedir. Söz konusu hükümde hukuki yarara doğrudan ve açıkça yer verilmediği gibi istinaf ve temyiz başvurularında olduğu gibi başvuru şartları veya dava şartları gibi bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. Ancak yargılamanın iadesi ayrı bir dava niteliğinde olduğundan genel dava şartlarının ön inceleme kapsamında değerlendirilmesi bir zorunluluk arz etmektedir³². Bu çerçevede hukuki yararın genel bir dava şartı olarak yargılamanın iadesi talebinin ön incelemesinde mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

³² Mert Namlı, Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku’nda Yargılamanın Yenilenmesi (İstanbul: Beta Yayınevi, 2014), 447,448.

B. Hukuki Yararın Belirlenmesi

1. Hukuki Yararın Belirlenmesindeki Ölçütler

Medeni usul hukukunda yargılamanın temel işlevi bireylerin somut hukuki uyuşmazlıklarını adil, etkin ve meşru yollarla çözmektir. Bu bağlamda mahkemeye başvurma hakkının kullanılması ve özellikle kanun yollarına başvurulabilmesi için başvurusunun yargı kararına ihtiyaç duyduğunun kabul edilmesi gerekir. Hukuki yarar olarak adlandırılan bu gerekliliğin belirlenmesi, kavramın esnek yapısı ve sınırlarının tam olarak çizilememesi nedeniyle hem güç hem de hukuki sürecin sağlıklı işlemesi açısından son derece önemlidir.

Alman hukukunda kanun yollarına başvurunun kabul edilebilirliği bakımından hukuki yararın (Rechtsschutzbedürfnis)³³ bir yansıması olarak “Beschwer” kavramına yer verilmektedir. Söz konusu kavram ile bir yargı kararına karşı başvuran kişinin söz konusu karardan olumsuz şekilde etkilenmiş olması ifade edilmektedir. Bu kavram, Alman hukuk teorisi ve yargı uygulamasında; şeklî anlamda hukuki yarar (formelle Beschwer) ve maddi anlamda hukuki yarar (materielle Beschwer) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır³⁴. Bu iki unsurun birlikte değerlendirilmesi hukuki yararın hem şeklî usul kuralları hem de maddi zarar açısından bütüncül biçimde belirlenmesini sağlamaktadır.

Kural olarak, kanun yoluna başvuran kişinin karara itiraz etmekte şeklî anlamda hukuki yararının (formelle Beschwer) bulunması gerekmektedir. Bu hukuki yarar, kararın kesinleşebilir içeriği ile başvuranın alt derecede ileri sürdüğü taleplerin karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Zira şeklî anlamda hukuki yarar, mahkemenin verdiği kararın tarafın talebine aykırı olması anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle tarafın ilk derece mahkemesinde ileri sürdü-

³³ Alman hukukundaki kavrama ilişkin detaylı bilgi için bkz. Deren Yıldırım, “Dava Şartı”, 225.

³⁴ Peter Gilles, Rechtsmittel im Zivilprozess (Frankfurt am Main: Athenäum, 1972), 16; Yıldırım, Hukuk Devletin, 106; Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 37; Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 283; Eberhard Schilken, Zivilprozessrecht (München: Franz Vahlen, 2014), 402; Kurt Schellhammer, Zivilprozess Gesetz-Praxis-Fälle (Heidelberg: C.F. Müller, 2016), 467; Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 835.

ğü talepler ile verilen karar arasında şeklî bir uyumsuzluk söz konusu olduğunda kanun yoluna başvurusu açısından şeklî anlamda hukuki yararı mevcuttur. Bu kapsamda davacının açtığı dava kapsamındaki tüm talepleri kabul edilmişse karar usule aykırı olsa bile şeklî anlamda bir hukuki yararının olmadığı ve bu nedenle kanun yollarına başvuramayacağı ifade edilmektedir. Benzer şekilde tamamen lehine karar verilen bir davalı da şeklî hukuki yarar kapsamında talebin değiştirilmesi veya genişletilmesi yahut yalnızca kararın gerekçesinin değiştirilmesi amacıyla kanun yoluna başvuramamaktır³⁵.

Alman hukukundaki şeklî anlamda hukuki yararın bulunmasına ilişkin şart Türk hukukunda genellikle “aleyhe karar verilmiş olma” olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla hukukumuzda da aleyhine karar verilmemiş olan tarafın kanun yoluna başvurmada kural olarak hukuki yararı bulunmamaktadır³⁶.

Maddi anlamda hukuki yararda (*materielle Beschwer*) ise kararın şeklen değil içerik itibarıyla kişinin hukuki durumunu olumsuz etkileyip etkilemediği dikkate alınmaktadır³⁷. Bu kapsamda kanun yoluna başvuru ile üst derece mahkemesinden alt derece mahkemesine nazaran daha elverişli bir karar alınma ihtimali üzerinde durulmakta ve böyle bir ihtimalin varlığı hâlinde hukuki yararın mevcut olduğu kabul edilmektedir. Bu yaklaşım yalnızca alınan kararın biçimsel içeriğine değil, doğurduğu maddi sonuçlara ve başvurucunun hukuki konumunu ne ölçüde etkilediğine odaklanmaktadır. Alman Federal Mahkemesi (BGH), değerlendirmelerinde davacı açısından şeklî hukuki yararı (*formelle Beschwer*), davalı açısından ise maddi hukuki yararı (*materielle Beschwer*) dikkate almaktadır. Zira davalı yalnızca

³⁵ Gilles, Rechtsmittel im Zivilprozess, 16; Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 37-39; Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 283; Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 836; Akkaya, Medeni Usul, 131; Paulus, Zivilprozessrecht, 216; Schellhammer, Zivilprozess Gesetz, 467.

³⁶ Üstündağ, Medeni Usul, 28; Yıldırım, Hukuk Devletinin, 107; Akkaya, Medeni Usul, 129; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 467; Çiftçi, Medeni Yargılama, 46; Katayıfçı, Yargı Kararları, 94; Bulut, Medeni Usul, 264; Tanrıver, Medeni Usul, 48,49.

³⁷ Gilles, Rechtsmittel im Zivilprozess, 16; Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 37,38; Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 283; Schilken, Zivilprozessrecht, 402; Akkaya, Medeni Usul, 131,132; Schellhammer, Zivilprozess Gesetz, 467.

davanın reddini talep ettiğinde talep ve karar arasında açık bir karşılaştırma yapılması mümkün olamaz. Bu durumda şeklî anlamda hukuki yararın değil, kararın davalının hukuki durumuna etkisi bakımından maddi hukuki yararın varlığı aranır³⁸. Buna karşılık davalının hem davanın reddini talep ettiği hem de ek bir talepte bulunduğu durumda şeklî hukuki yararın bulunup bulunmadığı yönünden ayrıca değerlendirme yapılır³⁹.

Söz konusu teorik çerçeve, aşağıdaki örnek durumlar üzerinden somutlaştırılabilir:

a) A'nın B'ye karşı açtığı davada; B davanın reddini talep etmiş ancak söz konusu talebi reddedilmiştir. Bu durumda verilen karar B'nin açık iradesine aykırı olduğundan B'nin hem şeklî hem de maddi anlamda hukuki yararının mevcut olduğu kabul edilir. Böyle bir durumda B'nin kanun yoluna başvurma hakkı doğmaktadır.

b) A, B aleyhine açtığı davada talep ettiği 550.000 TL'nin tamamını almıştır. Bu sebeple A'nın karara karşı kanun yoluna başvurmada şeklî anlamda hukuki yarardan söz edilemez. Her ne kadar mahkeme kararında kasıtlı fiil yerine sadece ihmale dayalı bir sorumluluk tespit edilmişse de karar A'nın talep sonucunu karşılamakta ve bu nedenle onun hukuki pozisyonunu olumsuz yönde etkilememektedir. Buna karşılık davalı B açısından yukarıdaki duruma benzer şekilde hem şeklî hem de maddi anlamda hukuki yararın varlığı kabul edilir.

c) Diğer bir örnekte A'nın talebinin 600.000 TL'lik kısmı reddedilmiş, B ise aynı miktarda tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Bu şekilde kısmen kabul kısmen ret kararının verildiği durumlarda her iki taraf da hukuki taleplerinin karşılanmaması veya yükümlülük altına sokulmaları nedeniyle hukuki yarara sahiptir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki davalı B, davacı A'nın talebini açıkça kabul etmiş olsaydı şeklî anlamda hukuki yarar mevcut olmayacak ve kanun yoluna başvurma imkânı bulunmayacaktı. Ancak B, böyle bir

³⁸ Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 40; Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 283; Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 837; Paulus, Zivilprozessrecht, 216,217; Yıldırım, Hukuk Devletinin, 106,107.

³⁹ Doktrinde bazı yazarların maddi anlamda hukuki yararın davacı için de geçerli olduğunu ileri sürdüğü belirtilmektedir. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Schilken, Zivilprozessrecht, 403; Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 837.

kabulün geçerli olmadığını beyan eder ve açıkça karşı çıkarsa hukuki yararın varlığı yeniden gündeme gelmekte ve bu da kanun yoluna başvuru açısından yeterli kabul edilmektedir⁴⁰.

Görüldüğü üzere hukuki yararın varlığı gerek şekli gerekse maddi ölçütler çerçevesinde değerlendirilebilmektedir. Uygulamada öncelikle şekli hukuki yarar ölçütüne başvurulmasının, tespitin daha kolay ve öngörülebilir olmasını sağlayacağı ifade edilmektedir⁴¹. Zira bu ölçüte göre, yalnızca kanun yoluna başvuran tarafın dava dilekçesindeki talep sonucu ile mahkemenin hüküm sonucu karşılaştırılarak hukuki yararın mevcut olup olmadığı belirlenebilmektedir. Hüküm sonucu yeterince açık değilse kararın gerekçesi sınırlı olarak dikkate alınabilmektedir. Ancak gerekçe kesin hüküm etkisi doğurmadığından kural olarak tek başına hukuki yararın varlığına dayanak teşkil etmez. Dolayısıyla lehine hüküm verilen taraf yalnızca mahkeme gerekçesinin kendi iddia ve savunmalarıyla örtüşmemesi nedeniyle kanun yoluna başvuramaz⁴². Ne var ki bazı durumlarda şekli ölçüte göre hukuki yararın bulunmadığı sonucuna varılsa dahi kararın içeriği dikkate alındığında maddi anlamda hukuki yararın varlığı kabul edilebilmektedir. Örneğin; aleyhine açılan alacak davasında davalı öncelikle borcu bulunmadığını veya taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi olmadığını ileri sürebilir. Ancak mahkemede aksi yönde bir kanaat oluşması ihtimaline binaen terditli olarak kendisinin de alacaklı olduğunu beyan ederek takas def'ini⁴³ ileri sürebilir⁴⁴. Böyle bir durumda mahkeme davalının takas def'ini kabul ederek davayı reddedebilir. Şeklen davalının talebine uygun bir karar verilmiş gibi görünse de takas def'ine konu alacak ifa edilmiş sayıldığından ve davalının bu alacağı ayrıca talep etme imkânı ortadan kalktığından davalının kanun yollarına başvuruda maddi anlamda hukuki yararı bulunmaktadır⁴⁵. Dolayısıyla hukuki

⁴⁰ Schilken, Zivilprozessrecht, 403.

⁴¹ Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 284.

⁴² Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 284.

⁴³ Yargılamada ilk defa başvurulması halinde takas müessesesinin hukuki niteliği hususu doktrinde tartışmalıdır. Söz konusu görüşler ve bu görüşlere ilişkin değerlendirmeler için bkz. Abdulkadir Kayacı, "Medeni Usul Hukuku Bakımından Takas" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2024), 179 vd.

⁴⁴ Kayacı, "Medeni Usul", 221.

⁴⁵ Akkaya, Medeni Usul, 132; Budak ve Karaaslan, Medeni Usul, 375; Kayacı, "Medeni Usul", 233; Bulut, Medeni Usul, 265.

yararın varlığı yalnızca davada şeklen aleyhe bir karar verilmiş olmasına indirgenemez. Kararın bireyin hukuki statüsü üzerindeki somut, güncel ve meşru etkilerinin de değerlendirilmesi gerekir. Zira hukuki yarar, yalnızca görünürdeki bir hak kaybından ibaret olmayıp kişinin hukuki pozisyonunun zayıflatılması, ileride hak arama özgürlüğünün sınırlanması ya da doğrudan veya dolaylı biçimde maddi zarara uğrama ihtimali gibi durumlarda da söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle şekli olarak lehine ya da aleyhine görünse bile bir kararın başvurusunun hukuki durumunu objektif olarak etkileyip etkilemediği hukuki yararın varlığı bakımından belirleyici niteliktedir.

Mahkemenin nihai kararının tarafların taleplerine dayanmadan re'sen tesis edildiği veya karşı taraf dinlenmeden verildiği hâllerde kanun yoluna başvurulması durumunda hukuki yararın nasıl tespit edileceği hususunda ise doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüş, bu tür durumlarda da şekli hukuki yarar ölçütünün uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Zira bu görüşe göre; kanun yolu dilekçesindeki talep sonucu ile hüküm sonucunun karşılaştırılması yoluyla hukuki yararın tespit edilebilmektedir⁴⁶. Diğer görüş ise somut uyuşmazlıkta karşılaştırmaya elverişli bir taraf talebinin bulunmaması nedeniyle şekli ölçütün uygulanamayacağını yalnızca maddi hukuki yarar ölçütüyle değerlendirme yapılabileceğini ileri sürmektedir⁴⁷. Başka bir görüş ise böyle bir durumda hem şekli hem de maddi ölçütlerden yararlanılabileceğini haklı olarak ifade etmektedir. Zira ilk derece yargılamasında açıkça bir talep ileri sürülmemiş olsa da kanun yolu dilekçesinde yer alan talepler dikkate alınarak söz konusu talepler ile hüküm sonucu karşılaştırılmak suretiyle şekli hukuki yararın varlığı değerlendirilebilir. Bununla birlikte kararın başvurusunun hukuki statüsü üzerinde doğurduğu somut etkiler de ayrıca gözetilerek maddi anlamda hukuki yarar incelemesi yapılmalıdır⁴⁸. Nitekim Türk hukukunda özellikle usule ilişkin olarak mahkemenin re'sen verdiği bazı nihai kararlar bu tartışmanın somut örneğini teşkil et-

⁴⁶ Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 40.

⁴⁷ Akkaya, Medeni Usul, 133; Alman Hukukunda davalı tarafın savunma dilekçesi sunmaması halinde, davalının hukuki yararının değerlendirilmesinde, yalnızca şekli değil aynı zamanda maddi hukuki yarar ölçütlerinin esas alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Jauernig und Hess, Zivilprozessrecht, 283,284; Schellhammer, Zivilprozess Gesetz, 469; Paulus, Zivilprozessrecht, 217;

⁴⁸ Söz konusu görüşler için bkz. Akkaya, Medeni Usul, 133.

mektedir. Örneğin; mahkemenin tarafların talebi olmaksızın dava şartı noksanlığı, görev veya yetki yönünden davayı usulden reddetmesi hâlinde taraflar herhangi bir talep ileri sürmemiş olsalar dahi söz konusu karara karşı kanun yoluna başvuru imkânı doğmaktadır. Bu tür kararlarda ilk derece yargılamasında şeklî anlamda bir talep sonucu bulunmasa dahi başvurunun kanun yolu dilekçesinde ortaya koyduğu talepler ile hüküm sonucunun karşılaştırılması mümkündür. Dolayısıyla böyle durumlarda da şeklî hukuki yarar ölçütü uygulanabilir. Bununla birlikte kararın tarafın hukuki statüsü üzerinde doğurduğu etkiler (örneğin davanın esasına girilmeden reddedilmesi sonucu hakkın mahkemede ileri sürülememesi riski) maddi anlamda hukuki yararın değerlendirilmesini de gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda re’sen verilen veya karşı taraf dinlenmeden tesis edilen kararların hukuki yarar açısından incelenmesinde şeklî ve maddi ölçütlerin birlikte ele alınması gerekmektedir.

Alman Federal Mahkemesi’nin (BGH) bir kararında şeklî ve maddi anlamda hukuki yararın birlikte değerlendirilmesi yönündeki yaklaşımın açık biçimde benimsendiği görülmektedir. Mahkeme, hukuki yararın değerlendirilmesinde yalnızca davacının talep sonucuna ulaşmış olup olmadığıyla yetinmemekte; esas olarak kararın ilgili taraf açısından “materielle Beschwer” (maddi şikâyet) sebebi teşkil edip etmediği yani bireyin hukuki konumunu somut biçimde olumsuz etkileyip etkilemediğini esas almaktadır. Örneğin; esas talep reddedilirken yalnızca yardımcı talebin (Hilfsantrag) kabul edilmesi hâlinde veya talep edilen miktarın altında tazminata hükmedilmesi durumunda (BGH JR 1984, 501) davacının şeklen haklı görünmesine rağmen maddi olarak zarar gördüğü kabul edilerek kanun yoluna başvuru imkânı tanınmaktadır⁴⁹.

Hukuki yararın belirlenmesinde esas alınması gereken ölçüt, yargılamanın sonucunda verilecek kararın başvurunun hukuki durumunu iyileştirme potansiyeline sahip olup olmadığıdır. Hukuki yarar kavramının esnek ve belirsiz yapısı göz önüne alındığında somut olayda yararın olup olmadığını belirlemek için bazı ölçütlerin dikkate alınması gerekir. Ancak hukuki yarar, çoğu zaman maddi hukuka iliş-

⁴⁹ Bundesgerichtshof (BGH), VI ZR 155/82, 15 Mayıs 1984, dostépné na Wolters Kluwer Online, <https://research.wolterskluwer-online.de/document/f163db1c-0fdc-44ca-af19-cab319558c34>.18.06.2025.

kin kavramlar çerçevesinde “hak”, “zarar” ve “hakkın zarara uğraması” temelinde değerlendirilmektedir⁵⁰. Oysa hukuki yarar, davada olduğu gibi kanun yolu başvurularında da esasa değil usule ilişkin bir kabul edilebilirlik şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle başvurunun nihai kararın maddi anlamda doğru olup olmadığını ileri sürmesi tek başına yeterli değildir. Önemli olan kanun yolu incelemesinden beklenen kararın başvurunun hukuki statüsünü etkileyecek nitelikte olmasıdır. Bu noktada doktrindeki bir görüşe göre hukuki yarar, başvurunun mevcut hukuki durumunu değiştirecek veya iyileştirecek bir hükme ihtiyaç duymasıyla sınırlanmalıdır⁵¹. Doğrudan ve kişisel yarar ilkesi, kanun yoluna yalnızca başvurunun kabulü halinde verilecek karar sayesinde kişisel olarak doğrudan bir fayda elde edecek kişinin başvurabileceği ilkesine dayanmaktadır. Bu bağlamda kanun yolu neticesinde elde edilecek faydanın başvurunun malvarlığına veya şahıs varlığına doğrudan yansması ve başvurunun bu sonuçtan ilk ve en yakın şekilde etkilenen kişi olması gerekmektedir⁵². Ayrıca kanun yoluna başvurabilmek için hukuki yararın hem doğmuş hem de güncel olması gerekir. Bir başka deyişle, başvurunun yapıldığı tarihte hukuki yararın mevcut bulunması ve başvuru süresince devam etmesi zorunludur⁵³. Sonuç olarak, kanun yolu incelemelerinde hukuki yararın varlığı değerlendirilirken maddi hukuk boyutundaki iddialardan ziyade başvurunun mevcut, güncel, doğrudan ve kişisel bir yarara⁵⁴ sahip olup olmadığına odaklanılmalıdır.

Nitekim Yargıtay kararlarında da hukuki yararın şekli unsurların ötesinde bireyin korunmaya değer, “hukuki ve meşru”, “doğrudan ve kişisel”, “doğmuş ve güncel” menfaatine odaklanarak belirlenmesi gerektiğini ifade edilmektedir⁵⁵. Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına gö-

⁵⁰ Bu husustaki görüşlere ilişkin detaylı bilgi için bkz. Hanağası, Davada Menfaat, 136 vd.

⁵¹ Hanağası, Davada Menfaat, 155; Akil, İstinaf Kavramı, 112; Albayrak, Avukatlar İçin, 37.

⁵² Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 409; Hanağası, Davada Menfaat, 161.

⁵³ Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 408; Hanağası, Davada Menfaat, 229 vd.

⁵⁴ Hukuki yarara ilişkin diğer nitelikler için bkz. Hanağası, Davada Menfaat, 261 vd.

⁵⁵ “Medeni usul hukukunda hukuki yarar, mahkemede bir davanın açılabilmesi için, davacının bu davayı açmakta ve mahkemeden hukuksal korunma istemekte bir çıkarının bulunması gerektiğine işaret eder. Davacının davayı açtığı tarih itibarıyla dava açmakta hukuk kuralları tarafından haklı bulunan (korunan) bir yararı olmalı, hakkını elde edebilmesi için mahkeme kararına ihtiyacı bulunmalıdır. Yine bu yararın hukuki ve meşru, doğrudan ve kişisel, doğmuş ve güncel olması da gerekir

re; davanın konusunun ortadan kalkması, tarafın artık bir koruma ihtiyacı kalmaması ya da talep edilen hukuki sonucun gerçekleşmiş olması hâlinde hukuki yararın bulunmadığı kabul edilmektedir⁵⁶. Ola-

(Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, Ankara 2009, s.135). Öte yandan dava açılmasında olduğu gibi mahkemeye yapılan her talep için, talepte bulunanın hukuki yararının varlığı şarttır. Aksi hâlde mahkeme, böyle bir talebi inceleyip yerine getiremez (Baki, Kuru: *Medenî Usul Hukuku El Kitabı*, Cilt 1, Ankara 2020, s. 390). Bu noktada belirtilmelidir ki; kanun yolu davanın taraflarına tanınan bir hukuki yol olarak bununla yanlış olan kararların daha doğrusu yanlış olduğu iddia edilen kararların tekrar incelenmesi ve değiştirilmesine imkân sağlamaktadır. Hüküm mahkemelerinin karar verirken yanlış yapmaları ihtimali bulunduğundan, verilen kararların daha yüksek bir mahkeme tarafından kontrol edilmesi için, her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir (Baki Kuru: *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, İstanbul 2001, Cilt 3, s. 4483). Kanun yollarından biri de temyiz yolu olup nihai bir karar, kanunda öngörülen süre içinde, harca tâbi ise harcı yatırılarak temyiz edilebilir. Bunlara ilaveten nasıl ki, davacının dava açmakta hukuki menfaatinin bulunması gerekiyorsa, temyize başvuranın da kararı temyiz etmekte hukuki menfaatinin bulunması gerekir. Buna göre temyiz yoluna başvuran tarafın temyiz ettiği kararın kaldırılması ya da değiştirilmesinde korunmaya değer bir menfaati olmalıdır. Davada haklı çıkmış olan tarafın da hukuki menfaati bulunmak kaydıyla hükmü temyiz etmesi mümkündür. Sonuç itibarıyla hukuki yarar dava şartı olduğu gibi temyiz istemi için de gerekli bir şarttır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 28.05.2025, E. 2023/6-906, K. 2025/361, Benzer yönde; Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 28.05.2025, E. 2024/2358, K. 2025/2733; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 12.03.2025, E. 2023/6-494, K. 2025/124; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 01.07.2024, E. 2024/5839, K. 2024/7484. www.kazanci.com.tr, 22.08.2025; Hukuki yarar kapsamında yer alan söz konusu niteliklere ilişkin farklı görüşler ve değerlendirmeler için bkz. Hanağası, *Davada Menfaat*, 135 vd.

⁵⁶ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 05.10.2015, E. 2015/14129, K. 2015/15776; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 25.01.2017, E. 2014/10-1575, K. 2017/146; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 08.05.2018, E. 2018/2390, K. 2018/4461; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 06.10.2020, E. 2020/2900, K. 2020/5473; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 04.02.2021, E. 2020/3675, K. 2021/ 1185; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 08.06.2022, E. 2022/4860, K. 2022/8724; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 08.03.2023, E. 2023/1210, K. 2023/2179; www.kazanci.com.tr, 22.08.2025. Ancak bu durumlarda davanın konusuz kalması sebebiyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığı karar verilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle hukuki yararın bulunmaması nedeniyle davanın usulden reddi bozma nedeni olarak kabul edilmektedir. “Dava açıldıktan sonra meydana gelen bir olay nedeniyle dava konusunun ortadan kalkması; eş söyleyişle tarafların, davanın esası hakkında karar verilmesinde hukuki yararının kalmaması halinde, bu olayın hükümde göz önüne alınması ve mahkemenin, davanın konusuz kalması nedeniyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir. Eldeki davada, Kurum tarafından verilen 10.07.2015 tarihli cevabi yazıda, müfredat kayıtlarının incelendiği, emanet hesaplara düşen ödemelerin borçlu dönemlere aktarıldığı, cevap dilekçesinde yapılan aktarma işlemi sonucunda söz konusu ödeme emrine konu herhangi bir bor-

ğan kanun yolları açısından hukuki yararın hem şekli hem de maddi boyutuyla değerlendirilmesi gerektiği yönünde genel bir kabul bulunurken olağanüstü kanun yolları bakımından ise bu husus daha sınırlı bir şekilde ele alınmaktadır. Doktrinde yargılamanın iadesi talebine ilişkin hukuki yararın temelde şekli anlamda bir hukuki yarar olduğu ifade edilmektedir. Ancak maddi anlamda hukuki yarar bulunan kişinin de yargılamanın iadesi yoluna başvurabileceği de aşıkardır⁵⁷.

Olağan ve olağanüstü kanun yollarına başvurunun kabul edilebilmesi için kişinin hukuki durumunun korunması düzeltilmesi veya iyileştirilmesi yönünde gerçek güncel ve meşru bir menfaatinin bulunması gerekmektedir. Bu doğrultuda başvuru kanun yolu yalnızca şekli bir denetim aracı olmamalı aynı zamanda bireyin hukuki konumuna etkili şekilde müdahale edebilecek ve düzeltme sağlayabilecek nitelikte olmalıdır. Aksi hâlde yalnızca soyut veya teorik rahatsızlıklara dayanan başvurular hukuki yararın bulunmaması gerekçesiyle reddedilmelidir. Bu durum hem başvuru hakkının etkinliği hem de yargı kaynaklarının verimli kullanımı açısından önemli bir denge unsuru oluşturmaktadır.

2. Lehine Karar Verilen Taraf Açısından Hukuki Yararın Belirlenmesi

Genel kural olarak lehine karar verilen kişinin şekli hukuki yararı bulunmadığından kanun yoluna başvuramayacağı kabul edilmektedir. Ancak bu kuralın bir istisnası olarak kararın gelecekte doğabilecek hukuki sonuçları etkileyebilecek nitelikte olması hâlinde şeklen haklı görünen tarafın da kanun yoluna başvurabileceği yönünde değerlendirmelere rastlanmaktadır. Bu tür değerlendirmeler özellikle lehine

cun bulunmadığının belirtilmesine karşın, işbu davaya konu olan ödeme emrinin tebliğ edilmesi isabetsiz bulunmuştur. Belirtilen hususa istinaden, yargılama aşamasında kurum işlemi ile ödeme emrinin hatalı olduğu kabul edilmekle, davanın konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına dair hüküm kurulması gerekirken; hukuki yarar yokluğuna dayalı ret kararının verilmesi bozma nedenidir. Ne var ki, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hüküm bozulmamalı, 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi yollamasıyla 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 438. maddesi gereğince düzeltilerek onanmalıdır.” Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 13.02.2019, E. 2016/14464, K. 2019/1182, www.kazanci.com.tr, 18.06.2025.

⁵⁷ Arslan, Medeni Usul, 34; Namlı, Türk ve Fransız, 392.

karar verilen tarafın kanun yoluna başvurduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Lehine karar verilen tarafın kanun yoluna başvuruda bulunup bulunamayacağı başvurunun; kararın korunması veya daha da iyileştirilmesi amacına hizmet edip etmediğine bağlıdır. Eğer verilen karar kişinin hukuki konumunu tam olarak sağlamış ve hukuki menfaatini tamamen karşılamışsa lehine karar verilen tarafın kanun yoluna başvurmada hukuki yarar yoktur⁵⁸. Örneğin; şartların varlığı halinde iflasını talep eden borçlunun mahkemenin verdiği iflas kararına karşı kanun yolu başvuruda hukuki yararı yoktur⁵⁹. Ancak kararın hukuki veya fiili yönlerden yetersiz, belirsiz ya da hatalı olması halinde bu tarafın hukuki yararının doğduğu kabul edilmektedir. Kararın kapsamının genişletilmesi, hukuki konumun güçlendirilmesi veya kararın

⁵⁸ Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4486; Bulut, Medeni Usul, 262,263. *"Davacının, dava açmada hukuki yararının bulunması dava şartlarından olduğu gibi temyiz kanun yoluna başvuracak olan tarafın da başvuruda hukuki yararının bulunması gerekir. 6100 Sayılı HMK 'un 361/2. fıkrasında "davada haklı çıkmış olan taraf da hukuki yararı bulunmak şartıyla temyiz yoluna başvurabilir" düzenlemesi vardır. Temyiz yoluna başvuran tarafın hukuki yararının bulunup bulunmadığı, öncelikle onun davadaki talebi ile mahkemenin hükmü karşılaştırılarak belirlenir. (HMK 364/2-f bendine göre temyiz dilekçesinde "temyiz sebepleri ve gerekçesi" bulunmak zorundadır) aksi halde temyiz talebinin kötü niyetle yapıldığı kabul edilir. Kötü niyetle temyiz, davanın gereksiz yere uzamasına ve yargı organlarının yersiz meşgul edilmesine yol açar. Somut olayda, davacıların Bölge Adliye Mahkemesi'nin Dairemiz'ce bozulan 07.10.2021 tarih, 2018/1628 Esas, 2021/1496 Karar sayılı kararına karşı temyiz yoluna başvurmamışları, **bozma sonrasında Bölge Adliye Mahkemesi'nce verilen temyiz incelemesine konu kararda davacılar aleyhine olmak üzere herhangi bir değişikliğin de bulunmadığı anlaşıldığından davacıların temyiz yoluna başvurmakta hukuki yararları bulunmamaktadır. Bu nedenle davacıların Bölge Adliye Mahkemesi kararına yönelik temyiz itirazlarının hukuki yarar yokluğundan reddine karar verilmesi gerekmiştir.**"* Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 12.09.2023, E. 2023/7558, K. 2023/8033, www.kazanci.com.tr, 18.06.2025.

⁵⁹ Ayşe Kılınç, "İflas Kararına Karşı Kanun Yolları, İflas Kararının Kesinleşmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 78 (2008), 316. İflas davasının açılmasında ya da dava sonucunda verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurulmasında aranan menfaatin bireysel değil kamusal nitelikte olduğu da belirtilmektedir. Bu nedenle bu tür taleplerde kişisel bir hukuki menfaatin varlığı aranmayacağı; bunun yerine böyle bir menfaatin zaten mevcut olduğu kabul edileceği ifade edilmektedir. Kılınç, "İflas Kararına", 316. İflas talebinin esasında kamusal bir talep olduğu düşünüldüğünde hukuki menfaatin kamusal nitelikte ve varsayımsal olarak kabul edilmesi isabetli bir yaklaşımdır. İflas davasının hukuki niteliğine ilişkin bkz. Mustafa S. Özbek, "İflas Davasının Hukuki Mahiyeti", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 61/1 (2012), 207-274.

kesinleşmesinin sağlanması gibi somut menfaatler hukuki yarar kapsamında değerlendirilmektedir. Yine karar şeklen lehine olsa dahi gerekçesi veya icrası aleyhine ise tarafın kanun yoluna başvurabileceği belirtilmektedir⁶⁰. Dolayısıyla haklı çıkmış olan tarafın da kanun yoluna başvurmada hukuki yararın bulunması mümkündür. Nitekim bu husus temyiz kanun yolu açısından HMK m. 361/2’de “*Davada haklı çıkmış olan taraf da hukuki yararı bulunmak şartıyla temyiz yoluna başvurabilir.*” şeklinde açıkça belirtilmektedir⁶¹. Ancak yalnızca temyiz kanun yolu için değil olağan/olağanüstü bütün kanun yolları açısından söz konusu hususun geçerli olduğunu kabul etmek gerekmektedir⁶². Bu nedenle dava neticesinde lehine hüküm tesis edilmiş olan taraf da gerçek, güncel ve meşru bir menfaatin olması kaydıyla olağan/olağanüstü kanun yoluna başvurabilmektedir⁶³. Söz konusu menfaatin tespitinde ise lehine hüküm tesis edilmiş olmasına rağmen kararın kapsamının yetersiz kalması, hükmün hukuki konumunu tam

⁶⁰ Gençcan, 696 Sayılı, 72, 331, 332; Albayrak ve Arslan, 6100 Sayılı, 38, 263; Albayrak, Avukatlar İçin, 112; Zeki Gözütok, Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 270,271; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 636.

⁶¹ “Öte yandan dava açılmasında olduğu gibi, mahkemeye yapılan her talep için, talepte bulunanın hukuki yararının varlığı şarttır. Aksi hâlde mahkeme, böyle bir talebi inceleyip yerine getiremez (Kuru, B.: Medenî Usul Hukuku El Kitabı, Cilt I, Yetkin Yayınları, Mart 2020, s.390). Geline bu noktada belirtilmelidir ki; kanun yolu davanın taraflarına tanınan bir hukuki yoldur ki; bununla yanlış olan kararların (daha doğrusu yanlış olduğu iddia edilen kararların) tekrar incelenmesi ve değiştirilmesi sağlanır. Hüküm mahkemelerinin karar verirken yanlış yapmaları ihtimali bulunduğundan, verilen kararların daha yüksek bir mahkeme tarafından kontrol edilmesi için, her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir (Kuru, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt III, s. 4483). Kanun yollarından biri de temyiz kanun yolu olup nihai bir karar, kanunda öngörülen süre içinde, harca tabi ise harcı yatırılarak temyiz edilebilir. Bunlara ilaveten nasıl ki, davacının dava açmakta hukuki menfaatinin bulunması gerekiyorsa, temyize başvuranın da hukuki menfaatinin bulunması gerekir. Buna göre temyiz yoluna başvuran tarafın temyiz ettiği kararın kaldırılması ya da değiştirilmesinde korunmaya değer bir menfaati olmalıdır. **Davada haklı çıkmış olan tarafın da hukuki menfaati bulunmak kaydıyla hükmü temyiz etmesi mümkündür.**” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 04.03.2021, E. 2021/10-160, K. 2021/196, www.kazanci.com.tr, 18.06.2025.

⁶² İstinaf kanun yolu açısından bu yönde görüş için bkz. Gözütok, Hukuk Davalarında, 46,47.

⁶³ Örneğin; davalının davanın reddi yönünde verilen kararı, karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar olarak değiştirilmesini istemesinde kural olarak hukuki yararı yoktur.

olarak güvence altına almaması, kararın icrası açısından belirsizlikler içermesi ya da gelecekte aleyhine kullanılabilecek muğlak ifadeler taşıması gibi hususların dikkate alınması gerekmektedir⁶⁴. Bu gibi durumlarda karar şeklen lehe olsa dahi tarafın hukuki pozisyonunu fiilen güçlendirme ihtiyacı hukuki yarar varlığı bakımından yeterli kabul edilmelidir. Yargıtay da bir kararında bu hususu; *“Her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince, erkek tarafından açılan boşanma davasının reddedildiği ve kadının karşı davasının bulunmadığı belirtilerek, davalı kadının istinaf incelemesi talep etmesinde hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle esastan ret kararı verilmiş ise de; eldeki davada varsa erkek aleyhine tespit edilecek ve yüklenecek kusurların, taraflarca sonradan açılacak boşanma davalarına etki edeceği hususu gözetilmeksizin, kadının hukuki yararının bulunmadığı yönündeki değerlendirme hatalı görülmüştür. Hal böyle iken Bölge Adliye Mahkemesince kadının kusur belirlemesine yönelik istinafi nedeniyle erkeğin varsa kusurları yönünden dosyanın değerlendirilerek istinaf talebinin esası hakkında karar verilmesi gerekirken bu yön göz önünde tutulmadan hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı bulunmuş ve bozmayı gerektirmiştir.”* şeklinde belirterek bozma sebebi olarak nitelendirmiştir⁶⁵.

⁶⁴ HMK m. 305 uyarınca kararın icrasında tereddüt doğması halinde hükmün tavzihi yoluna başvurulmaktadır. Hükmün tavzihi ise dar anlamda kanun yolu kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi olağanüstü kanun yolları arasında da yer almamaktadır. Ancak tavzih yoluna başvurulmaması söz konusu hususun üst mahkeme denetimine kapalı olduğu anlamına gelmez. Nitekim Yargıtay da kararlarında icrada tereddüt yaratacak biçimde verilen hükümlerin bozma nedeni teşkil edeceğini açıkça ortaya koymaktadır. *İcra inkâr tazminatına hükmedilirken asıl alacağın %40'ı oranında tazminata hükmedilmesi gerekirken infazda tereddüt yaratacak şekilde “inkâr tazminatının tahsiline” şeklinde hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.* Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 31.05.2005, E. 2005/5121, K. 2005/9427, www.kazanci.com.tr, 22.08.2025; *“Mahkemece, hüküm fıkrasında “... davacının davasının kısmen kabulü, kısmen reddiyle Yahyalı İcra Müdürlüğü 2008/193 Esas sayılı dosyasında davalının borca yaptığı itirazın iptali ile 7.251,6 TL'nin takip tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle davalıdan alınarak davacıya verilmesine...” şeklinde hem itirazın iptali biçiminde hem de alacağın tahsili biçiminde hüküm kurulması doğru olmayıp infazda tereddüt yaratacağından davanın niteliğine uygun şekilde bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.”* Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 26.02.215, E.2014/1668, K. 2015/2686, www.kazanci.com.tr, 22.08.2025.

⁶⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 18.01.2023, E. 2022/9227, K. 2023/293, www.kazanci.com.tr, 23.06.2025.

Lehine karar verilen tarafın kanun yoluna başvurusu bağlamında kanun yolu sistemimizin iki dereceli olması dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda istinaf yoluna başvurmeyen tarafın temyiz yoluna başvurup başvuramayacağının ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Yargıtay bir kararında bu hususu şu şekilde ifade etmiştir: *“İlk derece mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmeyen veya süresini geçirdiği için istinaf yoluna başvurmamış olan taraf yönünden, verilen karar kesinleşeceği için artık bu tarafın temyiz yoluna başvurmamasında hukuki yararı yoktur. Şayet, karşı tarafın istinaf yoluna başvurusu üzerine bölge adliye mahkemesi tarafından yeniden esas hakkında karar verilmiş ise, o takdirde karara karşı istinaf yoluna başvurmamış olan taraf temyiz yoluna gidebilir. Zira, bunda hukuki yararı vardır. İnceleme konusu eldeki davada, davalı Kurum vekilinin ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf yoluna başvurmadiğı, bu itibarla fer’î müdahil SGK Başkanlığı yönünden ilk derece mahkemesinin kararı kesinleştiğinden, temyiz yoluna başvurmamasında hukuki yarar bulunmamaktadır.”*⁶⁶. Dolayısıyla istinafa başvurmeyen ve istinaf neticesinde verilen karar hukuki durumu değişmeyen kişinin temyiz kanun yoluna başvurmamasında hukuki yararı bulunmamaktadır. Ancak istinafa başvurma da istinaf neticesinde esas hakkında yeni bir karar verilmiş ve bu karar neticesinde istinafa başvurmeyen tarafın hukuki durumunda değişiklik olmuşsa temyiz kanun yoluna başvuruda hukuki yararı vardır. Benzer durum temyiz aşaması kendi içerisinde (direnme kararları ve sonrasında) de geçerlidir⁶⁷.

3. Davaya Müdahale Eden Kişiler Açısından Hukuki Yararın Belirlenmesi

Medeni usul hukukunda kapsamında iki taraf sistemi benimsenmiş olup davalar kural olarak iki taraf arasında yürütülmektedir. Ancak bazı durumlarda davanın sonucundan taraf olmayan üçüncü kişiler de etkilenebilmektedir. Bu kişilerin hak ve menfaatlerini koruyabilmeleri için müdahale kurumundan yararlanmaları mümkündür. Davaya müdahale kurumu; asli müdahale ve fer’i müdahale olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

⁶⁶ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 29.11.2023, E. 2023/12409, K. 2023/12091, www.kazanci.com.tr, 09.09.2025.

⁶⁷ Bulut, Medeni Usul, 266,267.

HUMK'tan farklı olarak HMK'de açıkça düzenlenen ve tanımlanan asli müdahale, görülmekte olan bir davanın konusunun üçüncü kişiyi de ilgilendirmesi halinde söz konusu üçüncü kişinin davaya taraf olarak katılmasını sağlayan bir müessesedir. Dolayısıyla aslî müdahale davası, üçüncü kişinin mevcut bir hak ihlâlini önlemek amacıyla yürütülen hukukî mücadeleye hukuki koruma sağlama imkânı sunmaktadır. Bu müessese Kanun m. 65'te yer alan hükümde; *"Bir yargılamanın konusu olan hak veya şey üzerinde kısmen ya da tamamen hak iddia eden üçüncü kişi, hüküm verilinceye kadar bu durumu ileri sürerek, yargılamanın taraflarına karşı aynı mahkemede dava açabilir."* şeklinde ifade edilmektedir.

Kanundaki tanımında açıkça belirtildiği üzere aslî müdahale ile mevcut davaya karşı ilk davadan bağımsız bir dava açılmaktadır. Dolayısıyla asli müdahale neticesinde taraflar arasında önceden derdest olan esas dava ile asli müdahilin taraf olarak katıldığı ve ilk davanın taraflarının usûlî anlamda mecburi dava arkadaşı olduğu asli müdahale davası olmak üzere iki ayrı dava bulunmaktadır. İlk dava ile asli müdahale davası farklı davalar olarak kabul edildiğinden taraflar her iki dava bakımından ayrı ayrı kanun yollarına başvurabilirler. Bu kapsamda ilk davanın tarafları hem esas davada hem de asli müdahale davasında taraf olduklarından her iki dava bakımından da kanun yollarına başvurabilirler. Ancak asli müdahil sadece asli müdahale davasının tarafı olduğundan yalnızca bu dava kapsamında kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir⁶⁸.

⁶⁸ Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4570; Akkaya, Medeni Usul, 140; Murat Atalı, "Dava-ya Müdahale", içinde Medeni Usul Hukuku Cilt I, ed. Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 772; Mehmet Kodakoğlu, "Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale" (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2017), 241, 242; Katayıfçı, Yargı Kararları, 100; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 275; Çiftçi, Medeni Yargılama, 257; Kuru, Medeni Usul, 1329; Tanrıver, Medeni Usul, 65. *"Asli müdahilin asıl davanın taraflarına karşı ayrı ve bağımsız bir dava açması zorunludur. Bu nedenle asli müdahale durumunda dava açılmasının tüm hukuki sonuçları doğar. / HMK'nın 65. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre mahkeme, asıl dava ile asli müdahale davasını birlikte yürüterek karara bağlar. Ancak asıl dava ve asli müdahale davası birbirinden ayrı ve bağımsız davalar olduğundan mahkeme, her bir dava hakkında ayrı ayrı hüküm verir. Verilen her bir hükmün de birbirinden bağımsız olarak infazı mümkün olmalıdır. Asli müdahil ayrı bir dava açmak suretiyle hakkını ileri sürdüğünden verilen hükmü tek başına temyiz edebilir. /Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; asıl dava ve asli müdahale davası birbirinden ayrı*

Asli müdahilin kanun yoluna başvuru hakkını kullanabilmesi için verilen kararın asli müdahilin hukukî durumunu doğrudan ve güncel olarak etkilemesi diğer bir ifadeyle kanun yoluna başvuruda hukuki yararın bulunması zorunludur. Ancak asli müdahilin kanun yoluna başvurmasına yönelik hukuki yararın tayini genel olarak davanın tarafları açısından hukuki yararın belirlenmesinden farklılık göstermediğinden ayrıca tartışılmayacaktır. Bu çerçevede kararın asli müdahilin hak veya menfaatleri üzerinde doğrudan bir etkisinin bulunmaması hâlinde kanun yoluna başvuru bakımından gerekli olan hukuki yararın mevcut olmadığı kabul edilmelidir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 66-69 arasında düzenlenen fer'î müdahalede ise görülmekte olan bir davada taraf olarak yer almayan ancak bu dava sonucunda verilen hükümden etkilenecek olan üçüncü kişilerin korunmasını amaçlanmaktadır. Zira üçüncü kişi ancak fer'î müdahil sıfatıyla kendisine karşı açılacak muhtemel bir davayı yanında katıldığı tarafın kazanmasını sağlayarak önleme imkanına sahip olmaktadır.⁶⁹ Bu nedenle yargılamanın tarafı olmamakla birlikte hükmün kendi hukuki durumunu doğrudan etkilediği hâllerde fer'î müdahilin kanun yoluna başvuru hakkı ile bu başvuru için gerekli olan hukuki yararının ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Fer'î müdahilin olağan kanun yoluna başvurabilmesi, benzer şekilde kararın kendisi bakımından hukuki sonuç doğurma niteliği taşıması ve bu bağlamda gerçek, güncel ve doğrudan bir menfaatinin bulunması şartına bağlıdır. Ancak fer'î müdahil açısından olağan kanun yolu başvuru şartları değerlendirilirken öncelikle asıl taraf dikkate alınmalıdır. Zira asıl taraf, dava sonunda verilen hükme karşı tamamen lehine olması, parasal sınırın altında kalması vb. nedenlerle kanun yoluna başvuramıyorsa fer'î müdahil de başvuramamaktadır⁷⁰.

ve bağımsız davalar olduğundan mahkemece her bir dava hakkında infazı kabil ayrı ayrı hüküm tesis edilmesi gerekirken asli müdahale davası hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi doğru değildir. Kararın açıklanan nedenlerle bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 10.03.2021, E. 2020/3892, K. 2021/1120, www.kazanci.com.tr, 22.07.2025.

⁶⁹ Mehmet Akif Tutumlu, “6100 Sayılı HMK’da Fer’î Müdahilin Statüsü, Konumu ve Davaya Katılmasının Koşulları”, Terazi Hukuk Dergisi, 7/65 (2012), 100; Tanrıver, Medeni Usul C.I, 630; Atalı, “Davaya Müdahale”, 717,718; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 261; Hakan Pekcanitez ve Nedim Meriç, Medeni Usul Hukukunda Fer’î Müdahale (İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020), 22, 23.

⁷⁰ Pekcanitez ve Meriç, Medeni Usul, 308.

Bu kapsamda fer'i müdahilin kural olarak hukuki yararı olsa dahi tek başına kanun yoluna başvuramayacağı ifade edilmektedir⁷¹. Ancak uygulamada fer'i müdahil hakkında karar verildiği durumlarda tek başına kanun yoluna başvurabileceği belirtilmekte ve buna ilişkin kararlar bulunmaktadır⁷². Ayrıca İş Mahkemeleri Kanunu m. 4/2'de hizmet akdine tabi çalışmaları nedeniyle zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talebi ile işveren aleyhine açılan davalarda ihbar üzerine davaya davalı yanında fer'i müdahil olarak katılan Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yanında katıldığı taraf başvurmasa dahi kanun yoluna başvurabileceği belirtilmektedir.

Fer'i müdahilin, hakkında karar verilmeyen durumlarda kanun yoluna başvurup başvuramayacağı özellikle asıl tarafın hareketsiz kaldığı hallerde titizlikle değerlendirilmelidir. Zira hem doktrinde hem de yargı kararlarında, fer'i müdahilin tek başına kanun yoluna başvurma hakkının bulunmadığı yönünde görüşler ileri sürülmektedir⁷³. Doktrinde bazı yazarlar ise fer'i müdahilin davanın sonucundan

⁷¹ Katayıfçı, Yargı Kararları, 101.

⁷² HMK m. 69/1 uyarınca fer'i müdahilin taraf sıfatına sahip olmaması nedeniyle lehine veya aleyhine hüküm kurulamayacağı; ancak söz konusu düzenlemeye rağmen hakkında hüküm tesis edilmişse kanun yoluna başvuru hakkının bulunduğu ifade edilmektedir.; Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4570; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, Medeni Usul, 156; Tutumlu, "Feri Müdahil", 102; Tanrıver, Medeni Usul C.I, 635; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medeni Usul, 265. Albayrak ve Arslan, *İstinaf*, 39,40; Gençcan, *İstinaf ve Temyiz*, 71,330; "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 61-64. maddelerine göre dava ihbar olunan gerçek ve tüzel kişi, davada taraf sıfatını kazanamaz. Bir davada hüküm, davanın tarafları arasında kurulur. Bu sebeple hükmü temyiz etme hakkı davada taraf olan kişilere aittir. Kural olarak kendisine dava ihbar olunan davaya katılmadıkça (müdahil (müdahil mahkemece verilen kararı temyiz etme hakkı yoktur. Ancak, mahkemece usul ve kanuna aykırı olarak taraf sıfatını almayan ihbar olunan kişi hakkında hüküm kurulmuşsa, ihbar olunan hükmün kendisiyle ilgili bölümünü temyiz edebilir. Somut olayda, mahkemece davacının alacak taleplerinin kısmen kabulüne karar verilmiş olup, dava ... Ltd. Şti.'ye ihbar olunmuşsa da ihbar olunan davaya müdahale talebinde bulunmadığı gibi kendisine davayı ihbar eden davalıyı temsil etmek istediğini bildirmemiş ve hakkında hüküm kurulmamıştır. Başka bir deyişle ihbar olunan davada taraf sıfatını kazanmamıştır ve temyiz hakkı da bulunmamaktadır." Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, 13.06.2016, E. 2016/10161, K. 2016/13543, www.kazanci.com.tr, 23.06.2025.

⁷³ Zira böyle bir hakkın tanınmasından hükmün kanun yoluna başvurmayan taraflar açısından kesinleşmesine yol açacağından karışıklığa neden olacağı belirtilmektedir. Bilge ve Önen, Medeni Yargılama, 658. Çiftçi, Medeni Yargılama, 252; Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 4570; "6100 Sayılı Kanun'un 66-69. maddeleri arasında fer'i müdahale düzenlenmiştir. Söz konusu maddelere göre, üçüncü kişi, davayı kazan-

doğrudan etkilendiği veya belirli şartların gerçekleştiği hâllerde tek başına da kanun yoluna başvuruabileceğini savunmaktadır. Bu çerçevede asıl tarafın kanun yolu talebinde bulunmaması feragat olarak kabul edilemeyeceğinden söz konusu durumun fer'i müdahilin kanun yoluna başvurmaya engel teşkil etmemesi gerektiği ifade edilmektedir⁷⁴. Zira fer'i müdahil, asıl tarafın menfaatlerini korumak amacıyla hareket etmekte olup hükmün bozulmasına katkı sağlayarak asıl tarafın lehine bir sonucun doğmasına olanak tanıyabilir. Ancak bu durum, fer'i müdahile bağımsız bir kanun yoluna başvuru hakkı tanındığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Nitekim fer'i müdahilin bu yetkisi yalnızca asıl tarafın menfaatlerinin korunması ve kanun yoluna başvurmamış olmasının doğuracağı olumsuz sonuçların bertaraf edilmesi

masında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'i müdahil olarak davada yer alabilir. Fer'i müdahil, ... başına hareket edemez, lehine katıldığı tarafla birlikte hareket eder. Yani lehine katıldığı tarafın yardımcısıdır. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir. Bir davada hüküm ancak o davanın tarafları arasında kurulur. Bu nedenle açılmış bir davada, fer'i müdahil hakkında hüküm kurulamaz ve fer'i müdahil kararı kendi adına ... başına temyiz edemez.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 16.01.2024, E. 2022/3981, K. 2024/316, www.kazanci.com.tr, 19.06.2025. **“Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile, fer'i müdahiller vekilinin ek karara ilişkin istinaf itirazları yönünden yapılan incelemede; mirasbırakan ...'nin mirasının, ıskat ettiği mirasçıları ..., ..., ... ve ...'nin altoyuna intikal ettiği, her ne kadar ıskat edilen mirasçılar... ile ...'nin altoyu bulunmamakta ise de; mirasın intikalinde zümre değişikliği yapılamayacağı, fer'i müdahillerin mirasçılık sıfatları bulunmayacağı, husumetin ıskat edilen mirasçılar ile onların altoylarına yöneltmiş olmasında bir isabetsizlik bulunmadığı, fer'i müdahillerin de hükmü tek başına istinaf etme hakları bulunmadığı gerekçesiyle mahkemece fer'i müdahillerin istinaf dilekçesinin reddine ilişkin ek kararında bir isabetsizlik bulunmadığı, davacı vekilinin istinaf başvurusu yönünden yapılan incelemede, vasiyetnamenin iptali kabul edilmediği takdirde ıskat işleminin iptali isteğine ilişkin davada davalılar vekilleri tarafından davanın tüm sonuçlarıyla birlikte kabul edildiği, vekillerin vekaletnamelerinde kabule yetkili olduklarının görüldüğü, bu durumda düzenleme şeklinde vasiyetnamesinin iptali ile ıskatın geçersizliğine karar verilmesi gerektiği gerekçeleriyle fer'i müdahillerin ek karara ilişkin istinaf taleplerinin esastan reddine, davacı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile; ... 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararının kaldırılmasına, yenden esas hakkında asıl talep yönünden davanın kabulüyle ... 2. Noterliği'nin 29.08.2012 tarihli 7917 yevmiye numaralı düzenleme şeklinde vasiyetnamesinin iptali ile ıskatın geçersizliğine karar verilmiştir.”** Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 03.04.2024, E. 2024/333, K. 2024/1944, www.kazanci.com.tr, 19.06.2025. Benzer yönde; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 04.11.2021, E. 2021/11188, K. 2021/15408, www.kazanci.com.tr, 19.06.2025.

⁷⁴ Üstündağ, Medeni Usul, 31; Atalı, “Davaya Müdahale”, 731.

amacına yöneliktir. Bu nedenle asıl tarafın temyiz hakkından açık bir şekilde feragat etmesi hâlinde fer'i müdahilin tek başına temyize başvurusu hukukten mümkün değildir. Dolayısıyla fer'i müdahil ancak asıl tarafın temyizden feragat etmediği veya bu yola başvurusuna açıkça karşı çıkmadığı hâllerde hukuki yararının varlığı halinde yanında katıldığı tarafın menfaatlerini korumak amacıyla tek başına kanun yoluna başvurusunda bulunabilmelidir⁷⁵. Alman hukukunda da asıl tarafın kanun yoluna başvurmamasının fer'i müdahilin kanun yoluna başvurusu engellemeyeceği ve tek başına kanun yoluna başvurabileceği kabul edilmektedir⁷⁶. Kanaatimizce de hükümden etkilenecek olan fer'i müdahilin asıl taraf açıkça feragat etmediği müddetçe kanun yoluna tek başına başvurulabilmesi fer'i müdahalenin amacı ve etkisi düşünüldüğünde daha makul bir yaklaşımdır.

Her ne kadar fer'i müdahilin olağan kanun yollarına başvuru yetkisi konusunda farklı görüşler olsa da olağanüstü kanun yolları bakımından fer'i müdahilin başvuruda bulunup bulunamayacağı hususu daha sınırlayıcı bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Zira olağanüstü kanun yollarının doğrudan ve istisnai nitelikte olup yalnızca taraf sıfatını haiz kişilere tanınmış başvuru yolları olduğu ve bu nedenle fer'i müdahilin yargılamanın iadesini talep edemeyeceği ifade edilmekte-

⁷⁵ Pekcanitez ve Meriç, Medeni Usul, 321; Akkaya, Medeni Usul, 139. İdari yargıda da söz konusu husus tartışılmış ve Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu "..., idari yargının kendine özgü özellikleri göz önüne alınarak konu değerlendirildiğinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapma hakkı tanınan müdahilin, yanında katıldığı taraf hakkında verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, adil yargılanma hakkının temini bakımından gerekli olduğu neticesine ulaşılmıştır. Öte yandan söz konusu düzenlemeler, yanında davaya katıldığı tarafın davadan ya da temyizden feragati veya vazgeçmesi yahut davayı kabul etmesi gibi aksi yöndeki iradesinin varlığı halinde müdahilin kanun yollarına başvurusuna engel teşkil etmektedir. Yani müdahilin, tarafın aksi yönde iradesinin varlığı halinde, bu iradeye aykırı ve bu iradeyle çelişen bir işlem yaparak kanun yollarına başvurma olanağı bulunmamaktadır. Bu itibarla üçüncü kişinin davaya katılması konusunda İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin yollaması nedeniyle uygulanan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeler uyarınca müdahilin, yanında katıldığı tarafın işlem veya açıklamalarına aykırı olmadığı sürece, karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabileceği sonucuna varılmıştır." şeklinde karar vererek durumu netleştirmiştir. Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 03.02.2023, E. 2021/4, K. 2023/1, www.kazanci.com.tr, 23.06.2025.

⁷⁶ Adolf Baumbach u.a., Zivilprozessordnung (München: Verlag C. H. Beck München, 2013), 239; Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 281; Hanns Prütting und Markus Gehrlein, ZPO Kommentar (Köln: Luchterhand Verlag, 2014), 284,285.

dir⁷⁷. Ancak Alman hukukunda yargılamanın iadesi yolunun olağan kanun yolundan farkı olmadığı gerekçesiyle fer'i müdahilin olağanüstü kanun yoluna da başvurabileceği kabul edilmektedir⁷⁸. Bu yaklaşım fer'i müdahilin hukuki menfaatlerinin korunması bakımından önemli bir referans oluşturmaktadır.

HMK m. 376'da yer alan hüküm ile davanın tarafları dışındaki bazı üçüncü kişilere de (örneğin alacaklılara veya tarafların haleflerine) belirli hallerde yargılamanın iadesi talebinde bulunma imkânı tanımaktadır. Kanaatimizce söz konusu düzenleme ile davada taraf veya müdahil olmayan kişilere dahi yargılamanın iadesi hakkı tanınırken yargılamadan doğrudan etkilenen fer'i müdahile olağanüstü kanun yoluna başvurma imkânının tanınmaması usul hukuku ilkeleri ve adil yargılanma hakkı ile bağdaşmamaktadır. Bu kapsamda HMK m.376'da yer alan hükmün asıl davanın taraflarının gerçekleştirdiği hilelere karşı üçüncü kişilerin korunmasını amaçladığı ve bu nedenle fer'i müdahille doğrudan bir analogi yapılmasının uygun olmadığı düşünülebilir. Ancak kanaatimizce yargılamada taraf veya müdahil olmayan kişilerin hileye karşı korunması sağlanırken fer'i müdahilin korunmaması tutarlı bir yaklaşım olarak değerlendirilemez. Yine asıl davada fer'i müdahilin yanında yer aldığı taraf aleyhine karar verilmiş ve yargılamanın iadesi için geçerli bir sebep bulunmasına rağmen asıl taraf bu başvuruyu yapmamışsa fer'i müdahilin rücu davasında bunu itiraz sebebi olarak ileri sürebileceği ve bu nedenle fer'i müdahilin olağanüstü kanun yoluna başvurmasında hukuki yararının bulunmadığı da düşünülebilir. Ancak bu durum fer'i müdahile yalnızca sınırlı bir savunma avantajı sağlayabilir. Örneğin; rücu davasında alacak miktarının azaltılması, belirli yükümlülüklerin sınırlandırılması veya hukuki sorumluluğun sınırlı ölçüde hafifletilmesi gibi sonuçlar elde edilebilir. Dolayısıyla söz konusu itiraz fer'i müdahilin menfaatini doğrudan korumaz ve tek başına hükmün etkilerini ortadan kaldırmaya yetmez. Bu nedenle fer'i müdahilin olağan veya olağanüstü kanun yollarına başvurabilmesi hükmün kendi hukuki menfaatini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebileceği durumlarda rücu davasındaki sınırlı avantajı güçlendirir ve müdahillğin işleviyle uyumlu bir

⁷⁷ Kuru, Hukuk Muhakemeleri, 5238; Arslan, Medeni Usul, 136; Namlı, Türk ve Fransız, 385; Pekcanitez ve Meriç, Medeni Usul, 332;

⁷⁸ Rosenberg, Schwab, Gottwald, Zivilprozessrecht, 276.

koruma sağlar. Bütün bu nedenlerle kanaatimizce fer'i müdahilin, asıl taraf ile veya asıl tarafın kanun yolundan açıkça feragat etmediği durumlarda, hükmün kendi hukuki menfaatini etkilemesi koşuluyla tek başına olağan veya olağanüstü kanun yoluna başvurabileceğine ilişkin bir düzenleme yapılabilir.

Fer'i müdahilin kanun yollarına başvurup başvuramayacağı konusunda hukuki yararının var olup olmadığının tespiti kararın lehe ya da aleyhe oluşun da dikkate alınarak kapsamlı ve derinlemesine bir inceleme yapılmasını gerektirir. Bu bağlamda karar fer'i müdahilin yanında yer aldığı tarafın lehine verilmiş olsa dahi kararın içeriğinde yer alan belirsizlikler, eksiklikler ya da uygulanmasında karşılaşılan olumsuz durumlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte fer'i müdahilin yalnızca kendi menfaatlerini değil asıl tarafın menfaatlerini de gözetme yükümlülüğü bulunduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla kararın etkileri ve hukuki yarar değerlendirilirken söz konusu değerlendirmenin fer'i müdahilin yanı sıra yanında katıldığı tarafın durumu da dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu doğrultuda hukuki yarar belirttiğimiz ölçütler dikkate alınarak her iki tarafın durumunu kapsayan bir değerlendirme sonucunda tespit edilmelidir.

Buna ek olarak fer'i müdahilin başvurduğu kanun yolunda, asıl tarafın istinaf veya temyiz aşamasında feragat edip etmeyeceği ve bu durumda fer'i müdahilin hukuki yararının devam edip etmeyeceği başvurusunun geçerliliği açısından belirleyici öneme sahiptir. Eğer fer'i müdahilin menfaati büyük ölçüde asıl tarafın başvurusuna bağlıysa feragat sonrası hukuki yarar ortadan kalkar ve başvuru geçersiz hâle gelebilir. Nitekim HMK m.68/1'de açıkça ifade edildiği üzere müdahil ancak yanında katıldığı tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan usul işlemlerini yapabilmektedir. Dolayısıyla müdahilin kanun yoluna başvurusu üzerine asıl taraf kanun yoluna başvuru hakkından feragat ederse fer'i müdahilin kanun yolu başvurusu da geçersiz hale gelmektedir⁷⁹. Ancak fer'i müdahilin menfaati, bağımsız ya da sınırlı rücu hakları gibi kendi başına korunabilir nitelikteyse başvurusunun en azından sınırlı ölçüde geçerliliğini koruması gerektiği kanaatindeyiz. Bu yaklaşımın uygulamada kabul görebilmesi için kanunda açık bir düzenleme yapılması zorunludur. Bu nedenle, asıl tarafın fe-

⁷⁹ Pekcanitez ve Meriç, Medeni Usul, 324,325.

ragatinin etkisi fer'î müdahilin hukuki konumu ve müdahilliğin işlevi göz önünde bulundurularak bütüncül bir değerlendirme ile belirlenmeli ve yeniden ele alınmalıdır.

C. Hukuki Yararın Yokluğunun Sonuçları

Kanun yolları bağlamında hukuki yarar başvuruların kabul edilebilirliğini belirleyen temel unsurlardan biridir. Dolayısıyla kanun yoluna başvurabilecek kişilerin başvuru anında söz konusu kanun yoluna ilişkin hukuki yararlarının var olması gerekmektedir. Hukuki yararın varlığı yalnızca kanun yolu başvurusunun yapıldığı anda değil aynı zamanda başvurunun inceleneceği ve karara bağlanacağı ana kadar da devam etmelidir⁸⁰. Bu anlamda hukuki yarar süreklilik gösteren dinamik bir koşuldur. Başvuru anında mevcut olsa bile yargılama sürecinde sonradan ortadan kalkan bir hukuki yarar kanun yolu mercii- nin esasa ilişkin inceleme yapmasına engel oluşturur. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun dava şartlarına ilişkin yaptığı değerlendirmede belirttiği üzere; *"Hukukî yararın bulunması dava şartı, sadece dava açılırken değil, nihai karar verilmeye kadar mevcudiyetini devam ettirmelidir. Bu dava şartının eksikliğinin taraflarca ileri sürülmesi veya re'sen mahkemece tespiti üzerine davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir"*.⁸¹ Dava şartlarına ilişkin yapılan bu değerlendirme kanun yollarına ilişkin kabul edilebilirlik şartları açısından da geçerlidir. Dolayısıyla HMK m. 114 ve 115 çerçevesinde hâkim dava ve kanun yolları sürecinde bu şartın mevcut olup olmadığını her aşamada kendiliğinden (resen) değerlendirir.

Hukuki yararın bulunmaması, tamamlanması veya sonradan giderilmesi mümkün olmayan bir eksikliktir⁸². Bu nedenle, harç veya vekaletname gibi bazı dava şartlarının aksine, mahkeme tarafından ek süre verilerek giderilemez. Dolayısıyla kanun yolu hakkında bir karar verilebilmesi için hukuki yararın başvuru anında mevcut olması ve karar anına kadar devam etmesi gerekir. Aksi takdirde yargılama taraflar açısından sonuç doğurmayan soyut bir uyuşmazlık üzerinde

⁸⁰ Hanağası, Davada Menfaat, 331; Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 37.

⁸¹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 18.02.2022, E. 2019/5, K. 2022/1, www.kazanci.com.tr, 02.07.2025.

⁸² Hanağası, Davada Menfaat, 323; Pekcanıtez, "Dava Hakkında", 953.

yürütölmüş olur ki bu durum yargının yalnızca gerçek ve güncel uyuşmazlıkları çözme işleviyle bağdaşmaz. Dolayısıyla kanun yolu mercii hukuki yararın bulunmadığını tespit ettiğinde başvuruyu esasa girmeksizin usulden reddetmek zorundadır.

Hukuki yararın yokluğu çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. Örneğin, davacının tamamen lehine sonuçlanan bir kararı temyiz etmesi durumunda hukuki yarar bulunmaz. Keza başvurucunun amacı yalnızca soyut bir hukuki görüş elde etmek ya da süreci uzatmak ise yine hukuki yararı bulunmadığından başvurusunun YİBGK'nin de belirttiğı üzere reddedilmesi gerekmektedir⁸³. Bu tür durumlarda verilen ret kararı usulî nitelikte olup başvurunun kabul edilebilir bulunmadığını ifade etmektedir. Öte yandan ilgili İBK'de belirtilmese de hukuki yararın başlangıçta mevcut olup dava sürecinde meydana gelen gelişmelerle sonradan ortadan kalktığı durumlarda farklı kararların verilmesi gerekebilir. Özellikle dava konusu alacağın ifa edilmesi, taraflar arasında sulh sağlanması veya dava dışı nedenlerle uyuşmazlığın sona ermesi gibi hâllerde dava konusuz kalmaktadır. Böyle bir durumda da mahkemenin davayı usulden reddetmek yerine "karar verilmesine yer olmadığına" (KVYOK) yönünde karar vermesi gerekmektedir⁸⁴. Zira Yargıtay'ın birçok kararında vurguladığı üzere bu tür durumlarda artık yargılamaya devam edilmesinde hukuki yarar bulunmadığından esas hakkında hüküm kurulması gerekmemektedir⁸⁵.

⁸³ YİBGK, K. 2022/1.

⁸⁴ Hanağası, Davada Menfaat, 339,340; Akkaya, Medeni Usul, 341.

⁸⁵ "...davacının kaza nedeniyle oluşan zararı 15.000,00 TL olarak belirlenmiştir. Davalı sigorta şirketi dava açıldıktan sonra 23.09.2022 tarihinde 2.049,00 TL kısmi ödemede bulunmuş, davacı vekili tarafından sunulan bedel artırım dilekçesinde de dava değerinin 15.000,00 TL olarak artırılmış, ödenen 2.049 TL yönünden karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi talep edilmiştir. Görüldüğü üzere davacının hesaplanan zararı toplamda 15.000,00 TL olup, davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmaktadır. Yargılama sırasında ödenen kısım yönünden konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken mahkemece yanlışlıkla gerekçeyle ödenen kısım yönünden hukuki yarar yokluğundan ret kararı verilmesi ve reddedilen kısım yönünden de davacı aleyhine vekalet ücretine hükmedilmesi hatalı olup kanun yararına temyiz isteminin kabulü gerekmiştir." Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 08.01.2024, E. 2023/12870, K. 2024/77, www.kazanci.com.tr, 02.07.2025 2 Temmuz 2025. Benzer yönde; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 19.01.20216, E. 2015/10727, K. 2016/327, www.kazanci.com.tr, 02.07.2025; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 07.02.2022, E. 2021/21426, K. 2022/1674, www.kazanci.com.tr, 02.07.2025.

Ancak bu durum davalının söz konusu karara ilişkin kanun yoluna başvurması açısından hukuki yarar olarak nitelendirilemez. Zira davalının davanın reddi yönünde verilen kararın karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar olarak değiştirilmesi talebinde kural olarak hukuki yararı yoktur⁸⁶.

Diğer yandan hukuki yarar bulunmamasına rağmen yargılamayı uzatma amacıyla kötü niyetle yapılan başvurularda başvurunun yargılama giderlerine ve vekâlet ücretine mahkûm edilmesi mümkündür. Örneğin; kendisinin ileri sürdüğü görevsizlik talebinin kabulü üzerine sırf yargılamayı uzatma amacıyla tarafın görevsizlik kararına karşı kanun yoluna başvurması halinde böyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu durumda görevin kamu düzeninden olması nedeniyle mahkemenin başvuruyu incelemesi gerekse de başvurunun yargılama giderleri ile vekalet ücretine mahkûm edilmesi gerekmektedir. Zira bu durum HMK m.329 ve m.330 uyarınca dürüstlük kuralının ihlali kapsamında değerlendirilmektedir⁸⁷.

Sonuç olarak, hukuki yarar, kanun yollarında başvurunun esasa alınabilmesi için aranan temel bir kabul edilebilirlik koşuludur. Bu koşulun yalnızca başvuru anında değil inceleme süreci boyunca da devam etmesi gerekir. Hâkim, hukuki yararın varlığını her aşamada kendiliğinden gözetmeli ve yokluğunda başvuruyu esasa girmeden reddetmelidir. Dava konusunun yargılama sırasında ortadan kalkması

⁸⁶ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 23.09.2020 tarih ve 2020/4629 numaralı kararında bu durumu istinaf aşamasında aleyhe bozma yasağı kapsamında değerlendirerek istinaf talebinin reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak doktrinde haklı olarak istinaf talebinin aleyhe bozma yasağı bakımından bir değerlendirme yapılmadan hukuki yarar eksikliği nedeniyle reddedilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Özkes ve Bulut, “Aleyhe Bozma”, 198.

⁸⁷ “HMK’nun 368. maddesi gereğince temyiz talebinin kötü niyetle yapıldığı anlaşılırsa, Yargıtay’ca 329. madde hükümleri uygulanır. Şikayetçi tarafından ihalenin feshi talep edilmiş mahkemece ihalenin feshine karar verilmiştir. Şikayetçi, alacaklı aleyhine %10 para cezasına hükmedilmesi gerektiği ve yargılama giderinin takdir edilen den fazla olduğu gerekçesi ile temyiz talebinde bulunmuş olup, ihalenin feshi talebinin reddi halinde para cezasına hükmedildiği borçlunun ihalenin feshi talebinin mahkemesince kabul edildiği, temyiz talebinin kötüniyetle yapıldığı anlaşıldığından...” Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 05.11.2015, E. 2015/24955, K. 2015/26834, www.kazanci.com.tr, 02.07.2025. Hukuki yararın hükmün temyizi sırasında ortadan kalkması halinde ise Yargıtay’ın ilk derece mahkemesine ret kararı verme imkânı tanımak için hükmü bozmakla yetinmesi gerektiği ifade edilmektedir. Hanağası, Davada Menfaat, 341.

halinde ise davanın esasına girilmeksizin “karar verilmesine yer olmadığına” karar vermelidir. Temyiz incelemesi sırasında hukuki yararın ortadan kalkması halinde ise doktrinde belirtildiği üzere Yargıtay’ın ilk derece mahkemesine ret kararı verme olanağı sağlamak amacıyla hükmü bozması gerekmektedir⁸⁸.

SONUÇ

Medeni usul hukukunda kanun yolları ilk derece yargılaması sonunda verilen kararların hukuka uygunluk açısından denetlenmesini sağlayan hak arama özgürlüğünün tamamlayıcı bir unsurudur. Bu başvuru yollarının etkili ve ölçülü biçimde işlemesi için başvurusunun gerçek doğrudan güncel ve korunmaya değer bir menfaatinin bulunması gerekir. Hukuki yarar yalnızca bireyin öznel çıkarlarını değil, yargı sisteminin verimli işleyişini de güvence altına alan çok boyutlu bir unsur niteliğindedir. Bu nedenle yalnızca başvuru anında değil, başvuru süreci boyunca varlığını korumalıdır. Hukuki yararın bulunmadığı ya da sonradan ortadan kalktığı hallerde yargılama esas hakkında hüküm kurulmadan sona erdirilmelidir.

Kanun yollarında hukuki yarar başvurunun esasa geçilmeden önce kabul edilebilir olup olmadığının değerlendirilmesini sağlayan ön koşuldur. Bu yönüyle hukuki yarar ön inceleme aşamasında re’sen gözetilmelidir. Her ne kadar mevzuatta bu açıkça düzenlenmemişse de HMK m. 352 ve Yargıtay Kanunu m. 40 gibi hükümler ışığında başvuru şartlarının eksiksizliği kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Ancak bu açık ifadenin yokluğu uygulamada içtihat birliği eksikliğine yol açmakta başvuranların hukuki öngörülebilirliğini zayıflatmaktadır. Bu sebeple hukuki yararın ön inceleme kapsamında inceleneneğinin ve hangi kriterlere göre belirleneceğinin yasal düzenlemelerle açık şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

Hukuki yararın belirlenmesinde Alman Hukuku’nda şeklî ve maddi olmak üzere iki farklı ölçütten yararlanılmaktadır. Şeklî anlamda hukuki yarar, kararın talebe aykırılığıyla ortaya çıkarken; maddi anlamda hukuki yarar, kararın kişinin hukuki durumunu somut şekilde etkileyip etkilemediği göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Türk hukukunda da şeklî ve maddi ölçütlerin birlikte değer-

⁸⁸ Hanağası, Davada Menfaat, 341.

lendirilmesi gerektiği gerek doktrin gerek içtihatlarda kabul görmektedir. Özellikle kararın şeklen lehine verilmiş olduğu durumlarda dahi bireyin hukuki statüsünü zayıflatabilecek sonuçlar doğurması halinde kanun yoluna başvuru hakkının varlığı için maddi hukuki yararın kabul edilmesi gerekir.

Lehine karar verilen taraf açısından hukuki yararın yalnızca temyiz kanun yolu ile sınırlı olmadığı istinaf ve yargılamanın iadesi gibi diğer tüm kanun yollarında da geçerli olduğu kabul edilmelidir. HMK m.361 yalnızca temyize ilişkin bir düzenleme içermekle birlikte, bu düzenlemenin tüm kanun yollarında geçerli olan genel bir ilke oluşturduğu kabul edilmelidir. Zira kararın kapsamının yetersiz olması, hükmün ileride aleyhe kullanılabilecek muğlak ifadeler içermesi ya da gerekçesinin hukuki koruma sağlamaktan uzak olması gibi durumlarda karar lehine de olsa başvurucunun hukuki konumu zayıflayabilmektedir. Bu gibi hallerde gerçek güncel ve kişisel bir menfaatin mevcudiyeti halinde tüm kanun yolları bakımından başvuru hakkı tanınmalıdır. Nitekim Yargıtay da çeşitli kararlarında bu yaklaşımı benimseyerek lehine karar verilen tarafın kusur tespitine yönelik istinaf başvurusunu hukuki yarar yönünden reddetmeyi isabetsiz bulmuş ve bozma nedeni saymıştır.

Müdahiller açısından hukuki yararın tayini müdahilin dava ile olan ilişkisinin niteliğine göre farklılaşmaktadır. Asli müdahil dava konusu hakkın tamamı veya bir kısmı üzerinde hak iddia ederek taraf sıfatı kazandığından kendi davası yönünden kanun yollarına başvurma hakkına sahiptir. Asli müdahilin hukuki yararı davadaki konumuna göre tayin edilmeli kararın onun hukuki durumunu doğrudan etkileyip etkilemediği somut olay özelinde değerlendirilmelidir. Feri müdahil ise taraf sıfatı taşımamakla birlikte desteklediği tarafın lehine sonucun ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla davaya katıldığından onun kanun yollarına başvuru hakkı daha sınırlı yorumlanmaktadır. Ancak ferî müdahilin müdahil olduğu kararın onun hukuki menfaatleri üzerinde doğrudan veya dolaylı bir sonuç doğurması halinde ve asıl taraf açıkça feragat etmediği müddetçe tek başına da kanun yoluna başvurabilmesi mümkün olmalıdır. Aksi halde müdahillğin işlevi zayıflamakta ve korunmaya değer bireysel menfaatler yargısal denetim dışında kalmaktadır. Alman hukukunda da bu yönde yorumlara yer verilmekte, ferî müdahilin müdahil olduğu davada verilen kararın

etkisine göre gerek olağan gerek olağanüstü kanun yollarına bağımsız başvuru hakkı tanınabilmektedir. Bu nedenle yanında katıldığı taraf açıkça feragat etmediği müddetçe feri müdahilin kanun yollarına başvurabileceği hususunun açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak fer'i müdahilin, böyle bir hakka sahip olsa dahi yalnızca hukuki yararının varlığı halinde başvuru yapabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca fer'i müdahilin yalnızca kendi menfaatlerini değil, asıl tarafın menfaatlerini de gözetme yükümlülüğü bulunduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Bu sebeple hukuki yarar değerlendirilirken hem fer'i müdahilin hem de katıldığı tarafın durumu dikkate alınarak yapılmalıdır.

Sonuç olarak hukuki yarar, kanun yolları sisteminin merkezinde yer alan hem bireysel hakların korunmasını hem de yargının etkinliğini sağlamaya yönelik işlevsel bir şarttır. Bu şartın varlığı başvurunun niteliği tarafların konumu kararın etkileri ve yargılamanın amacına göre çok yönlü biçimde değerlendirilmelidir. Hem şekli hem maddi ölçütlerin birlikte göz önüne alındığı açık ve öngörülebilir bir uygulama anlayışı geliştirilmelidir. Lehine karar verilen tarafın yalnızca temyiz değil tüm kanun yollarında menfaatine dayalı olarak başvuru yapabilmesi ve müdahillerin hukuki yararının somut olay bağlamında hakkaniyete uygun biçimde tayin edilmesi gerekmektedir. Bu şekilde yorumlanan hukuki yarar, yargının meşruiyetine katkı sağlayarak bireysel adaletin yanı sıra sistemsel dengeyi de temin edecektir.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Eserin tamamı yazar tarafından kaleme alınmıştır.
Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akil, Cenk. İstinaf Kavramı. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2010.
- Akkaya, Tolga. Medeni Usul Hukukunda İstinaf. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Alangoya, H. Yavuz, Yıldırım, M. Kâmil ve Deren Yıldırım, Nevhis. Medeni Usul Hukuku Esasları. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.
- Albayrak, Adem. Avukatlar İçin Sorularla Hukukta İstinaf El Kitabı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Albayrak, Adem ve Arslan, Cihat. 6100 Sayılı HMK'ya göre Hazırlanmış Hukukta İstinaf Uygulaması. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Arslan, Ramazan. Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi. Ankara: Turhan Kitabevi, 1977.
- Arslan vd., Ramazan. Medeni Usul Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Atalı, Murat. "Davaya Müdahale". İçinde Medeni Usul Hukuku Cilt I, ed. Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özokes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, 715-781, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Atalı, Murat, Ermenek İbrahim ve Erdoğan, Ersin. Emdeni Usul Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Baumbach, Adolf u.a. Zivilprozessordnung. München: Verlag C. H. Beck München, 2013.
- Bilge, Necip ve Önen, Ergun. Medeni Yargılama Hukuku. Ankara: Sevinç Matbaası, 1978.
- Budak, Ali Cem ve Karaaslan, Varol. Medeni Usul Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.
- Bulut, Uğur. Medeni Usul Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Çiftçi, Murat Özgür. Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011.
- Deren Yıldırım, Nevhis. "Dava Şartı Olarak Hukuki Himaye İhtiyacına Eleştirel Bir Bakış", Yargıtay Dergisi 21/3 (1995): 224-243.
- Erdönmez, Güray. "Medeni Usul Hukukuna Hakim Olan İlkeler". İçinde Medeni Usul Hukuku Cilt I, ed. Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özokes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, 781-923, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Fasching, Hans W. Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen. Wien: Manzsche Verlag und Universitätsbuchhandlung, 2005.

- Gençcan, Ömer Uğur. 696 Sayılı KHK Dahil Son Mevzuata Göre Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulaması. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Gilles, Peter. Rechtsmittel im Zivilprozess. Frankfurt am Main: Athenäum, 1972.
- Gözütok, Zeki. Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Hanağası, Emel. Davada Menfaat. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Jauernig, Othmar und Hess Burkhard. Zivilprozessrecht. München: C.H. Beck, 2011.
- Katayıfçı, Derya Ece. Yargı Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda İstinaf. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Kayacı, Abdulkadir. “Medeni Usul Hukuku Bakımından Takas”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2024.
- Kılınç, Ayşe. “İflas Kararına Karşı Kanun Yolları, İflas Kararının Kesinleşmesi”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 78 (2008): 315-336.
- Kodakoğlu, Mehmet; Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2017.
- Kuru, Baki. Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt V. İstanbul: Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, 2001.
- Kuru, Baki. Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt II. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Namlı, Mert. Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku’nda Yargılamanın Yenilenmesi. İstanbul: Beta Yayınevi, 2014.
- Özbek, Mustafa S. “İflas Davasının Hukuki Mahiyeti”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 61/1 (2012): 207-274.
- Özekes, Muhammet. “Kanun Yolları”. İçinde Medeni Usul Hukuku Cilt III ed. Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, 2150-2347. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Özekes, Muhammet. Sorularla Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi (İstinaf ve Temyiz). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2008.
- Özekes Muhammet ve Uğur Bulut. “Aleyhe Bozma Yasağının İstinaf Bakımından Yeri ve Uygulaması”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 167 (2023): 177-214.
- Paulus, Christoph G. Zivilprozessrecht. Berlin: Springer, 2016.
- Pekcanıtez, Hakan. “Dava Hakkında Genel Bilgiler”. İçinde Medeni Usul Hukuku Cilt II, ed. Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, 923-1112. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Pekcanıtez, Hakan ve Meriç Nedim. Medeni Usul Hukukunda Fer’i Müdahale. İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

- Prütting, Hanns und Gehrlein, Markus. ZPO Kommentar. Köln: Luchterhand Verlag, 2014.
- Rosenberg, Leo, Schwab, Karl Heinz und Gottwald, Peter. Zivilprozessrecht. München: C. H. Beck, 2018.
- Schellhammer, Kurt. Zivilprozess Gesetz-Praxis-Fälle. Heidelberg: C.F. Müller, 2016.
- Schilken, Eberhard. Zivilprozessrecht. München: Franz Vahlen, 2014.
- Tanrıver, Süha. Medeni Usul Hukuku Cilt I. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Tanrıver, Süha. Medeni Usul Hukuku Cilt II. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025.
- Tutumlu, Mehmet Akif. “6100 Sayılı HMK’da Fer’i Müdahilin Statüsü, Konumu ve Davaya Katılmasının Koşulları”, Terazi Hukuk Dergisi, 7/65 (2012): 100-102.
- Üstündağ, Saim. Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1968.
- Yıldırım, M. Kâmil. Hukuk Devletin Gereği: İstinaf. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Yılmaz, Ejder. İstinaf. Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.

İnternet Kaynağı

- Bundesgerichtshof (BGH), VI ZR 155/82, 15 Mayıs 1984, dostęp na Wolters Kluwer Online, <https://research.wolterskluwer-online.de/document/f163db1c-0fdc-44ca-af19-cab319558c34.18.06.2025>.

Yargı Kararları

- Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 2023/1. (03.02.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 2022/1.(18.02.2022). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2017/146. (25.01.2017). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2021/196. (04.03.2021). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2023/808. (13.09.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2025/124. (12.03.2025). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2025/361. (28.05.2025). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 2025/2733. (28.05.2025). www.kazanci.com.tr.

- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi. K. 2023/293. (18.01.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. K. 2020/5473. (06.10.2020). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi. K. 2021/1120. (10.03.2021). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi. K. 2022/1674. (07.02.2022). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi. K. 2024/77. (08.01.2024). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 7. Hukuk Dairesi. K. 2024/1944.(03.04.2024). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. K. 2021/15408. (04.11.2021). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. K. 2024/ 15005. (21. 11 2024). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2015/15776. (05.10.2015). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2016/327. (19.01.2021). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2018/4461. (08.05.2018). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2019/1182. (13.02.2019). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2021/ 1185. (04.02.2021). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2022/8724. (08.06.2022). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2023/2179. (08.03.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2023/8033. (12.09.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, K. 2023/12091. (29.11.2023). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. K. 2024/7484. (01.07.2024). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2019/6804. (04.11.2019). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2010/8003. (06.07.2010). www.kazanci.comtr.
- Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. K. 1981/2464. (06.04.1981). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 22. Hukuk Dairesi. K. 2016/13543. (13.06.2016). www.kazanci.com.tr.
- Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2015/26834. (05.11.2015). www.kazanci.com.tr.